

Høringsrapport

Planprogram - regional plan for klima 2022-2035

1. Innhald

Kort om høyringsaktivitet	3
25.mai - høyringsmøte med kommunar	3
2. juni - høyrings- og innspelsmøte med relevante forskingsinstitusjonar	3
8. juni - Regional planforum	3
Videopresentasjon til alle som kan vere interessert	3
Overordna drøfting av innspel	4
Samandrag av høyringsinnspela	4
Hovudområde for klimaomstilling i Vestland	5
Innspel knytt til nullutsleppsdefinisjon	5
Innspel knytt til energisparing.....	5
Innspel knytt til karbonopptak, fangst og lagring	6
Innspel knytt til medverknad.....	6
Innspel knytt til klimavenleg landbruk.....	7
Innspel knytt til andre regionale planar.....	7
Avklaringar kring arealrekneskap.....	7
Vurdering av enkeltinnspel	1

Om høyringa

Høyringsutkastet blei sendt ut til 199 høyringsinstansar til uttale. Det kom inn 33 skriftlege høyringsssvar, i tillegg til munnlege tilbakemeldingar som kom inn gjennom høyringsmøta og planforum. I høyringsperioden blei det arrangert ulike høyringsaktivitetar, inkludert internt dialogmøte i administrasjonen, der til saman m.a. 30 kommunar var, forskingsinstitusjonar innan klimafeltet, samt regional stat var representert. Høyringsfrist blei sett til 18. juni 2021. 8. juni blei utkast til planprogram drøfta i regionalt planforum.

Kort om høyringsaktivitet

25.mai – høyringsmøte med kommunar

Det blei arrangert digitalt høyringsmøte med kommunane for å bidra til eit godt grunnlag for kommunale høyringsuttalar. 84 deltakararar var med i møtet, der omlag 30 av kommunane i Vestland var representert. I møtet blei planprogrammet presentert av prosjektleiinga, før det blei presentert tre faglege innlegg. Det blei opna for spørsmål og tilbakemeldingar både til dei faglege innlegga og til sjølve planprogrammet.

2. juni – høyrings- og innspelsmøte med relevante forskingsinstitusjonar

Ulike forskingsressursar i Vestland, som fylkeskommunen har gjennomført ulike forskingsprosjekt med blei invitert til eit eige innspelsmøte. Dette er institusjonar som tradisjonelt ikkje skriv høyringsuttalar, men er viktige kunnskapsressursar på teamet. Deltakarar frå Vestlandsforskning, NORADAPT (Norsk senter for bærekraftig klimatilpasning) og CET (Senter for klima og energiomstilling) ved Universitetet i Bergen deltok.

8. juni – Regional planforum

Høyringsutkastet for planprogrammet vart presentert og diskutert i regionalt planforum 8. juni. Representantar frå Statens vegvesen, Statsforvaltaren i Vestland, BaneNor og Kystverket deltok i tillegg til representantar internt i fylkeskommunen.

Videopresentasjon til alle som kan vere interessert

Det blei spelt inn ein presentasjon av planprogrammet på video, som også låg tilgjengeleg på klimaplanen si nettside. Presentasjonen inneheldt detaljar kring planprogrammet, for å danne eit betre grunnlag for å skrive høyringsuttale. Videoen har ikkje har veldig mange brukarar, så om dette skal nyttast under høyringa av planutkastet så må videoen promoterast noko meir.

Overordna drøfting av innspel

I denne delen vert det presentert eit kort samandrag av innspel som har blitt vurdert til å medføre endring i vedtaksutkast til planprogram. I sjølve vedtaksutkastet er tekst som er endra på markert med grøn skrift for å synleggjere endringar av vesentleg grad.

Innhaldet i desse drøftingane er grunnlag til politisk sak.

Samandrag av høyringsinnspela

Tilbakemeldingane har generelt vore gode, der fleire legg vekt på at det er positivt at fylkeskommunen no inkluderer naturmangfald, klimarettferd og folkehelse i planprogrammet. Samstundes har nokre uttalar etterlyst ei tydelegare skildring av nullutsleppsmålsetjinga i utviklingsplanen. Framlegg til definisjon vert difor presentert i vedtaksutkastet til planprogrammet.

Høyringsinnspela syner også at det er store forventingar til kva ein regional klimaplan skal og bør vere, samt forventingar som bør og skal inngå i eit ferdig planutkast. Det vert t fokusert på korleis den regionale planen kan legge til rette for aktivitet i fylket vårt, spesielt i kommunane. Ambisjonsnivået er høgt, og det er store forventingar både prosessen, resultatet og verktøya for oppfølging. Ikkje alle forventingar kan dekkast, då nokre prioriteringar er naudsynt å gjere i denne type planarbeid, og for å redusere omfanget.

Høyringsinnspela er å finne under *Vurdering av enkeltinnspel* i dette dokumentet. Korleis innspela er tatt med vidare i vedtaksutkastet vert presentert ved bruk av fargekodar. Det er gjort mindre tekstlege endringar i planprogramutkastet, desse vert ikkje skildra som eigne avsnitt i høyringsrapporten. Større tekstlege endringar, presiseringar og definisjonar som har blitt skrive inn i vedtaksutkastet vert presentert i det følgjande. Etter vedtak vil planprogrammet gjennomgå ei grafisk oppdatering, der mellom anna dette og ev. endringsvedtak vert fletta inn før publisering.

I dei vidare vert det løfta fram tema det er gjort endringar på frå høyringsutkastet.

Hovudområde for klimaomstilling i Vestland

Fleire høyringsuttalar poengterer at dei er positive til Vestland fylkeskommune sine val av tre hovudområde (1.3 Kvifor gjer vi dette?), og ser på det som inspirerende at fylkeskommunen har eit høgt ambisjonsnivå på eit så viktig felt som klima og berekraftig samfunnsutvikling. Med denne tilnærminga til klimaomstilling, vil planen vere viktig for å lukkast med målsetjingane i utviklingsplanen, samt bidra til å innfri Noreg sine internasjonale forpliktingar. Ein uttale etterlyste ei enno tydelegare forklaring på kven denne regionale planen omfattar.

Fylkeskommunedirektøren si vurdering:

Tilbakemeldingane stadfestar måten planprogrammet definerer klimaomstilling av Vestlandssamfunnet, og det vert ikkje gjort endringar på denne strukturen. Det er samstundes lagt inn ein informasjonsboks for å gjere det tydeleg kven planen gjeld for, og kven som skal legge denne til grunn i sitt arbeid.

Innspel knytt til nullutsleppsdefinisjon

Av høyringsuttalar og munnleg innspel i høyringsfasen blei det av fleire stilt spørsmål til kva som var meint med «nullutslepp innan 2030». Det vert tatt positivt imot at fylkeskommunen har høge ambisjonar, medan det vert stilt spørsmål til kva som vert definert inn i dette ambisjonsnivået.

Tre uttalar stilte spørsmål ved realismen kring eit så ambisiøst klimamål. I tillegg til å tydeleg definere kva vi meiner med dette målet er det naudsynt å syne korleis dette skal operasjonaliserast.

Fylkeskommunedirektøren si vurdering

Regional plan for klima skal følge opp vedtekne mål og strategiar i Utviklingsplan for Vestland 2020-2024. Det er difor ikkje tenkt å gjere endringar i ambisjonsnivået i regionen. Under handsaming av *Berekraftig verdiskaping - regional plan for innovasjon og næringsutvikling* blei dette ambisjonsnivået derimot tydelegare presisert til å vere «**netto nullutslepp** innan 2030». Denne planen blei vedtatt i Fylkestinget 16.juni 2021 (PS 38/2021) og det vidare arbeidet med regional klimaplan tek utgangspunkt i vedtaka gjort i verdiskapingsplanen, samt definisjonane av utsleppskutt som er gjort der. Dette bidreg til felles innsats og felles forståing mellom regionale planar. Utgreiingar som er planlagt gjennomført i denne planprosessen vil også løfte fram ulike tiltakspakkar knytt til dette ambisjonsnivået, i tillegg til scenarioanalysen som ligg til grunn for verdiskapingsplanen. Nullutsleppsmålet som no vert brukt er *netto nullutslepp*. Det vert også lagt til eit avsnitt for å gjere nullutsleppsdefinisjonen meir tydeleg, under *Kva meiner vi med nullutslepp?* i vedtaksutkastet. Det er samstundes naudsynt å arbeide vidare med å synleggjere kva dette utsleppsmålet betyr for dei ulike sektorane.

Innspel knytt til energisparing

I høyringsutkastet sto «bygg og energibruk» som eksempel på prioritert utsleppskjelde. Det kom fram innspel om at energisparing burde få eit eige punkt, då det er avgjerande at vi sparer og optimaliserer energibruken vår for å redusere både klimagassutslepp, behov for arealinngrep og naturpåverknad.

Figur 1: HOVUDOMRÅDA I KLIMAOMSTILLING

Fylkeskommunedirektøren si vurdering

Gjennom statlege planretningslinjer vert det presisert at regionale klimaplanar skal inkludere ambisiøse mål for effektiv energibruk og miljøvenleg energiomlegging i både bygningsmasse og resten av kommunen, samt tiltak og verkemiddel for dette. Det vert difor under gjort endringar i punktlista under 2.1.1, der det vert eit eige prioritert plantema som heiter *energisparing og energieffektivisering*. Dette vil inkludere energibruk i bygg, anlegg og drift. Dette fokuset vil også kunne inngå som bakgrunnsinformasjon og passe saman med regional plan for fornybar energi som skal fokusere på behovet for fornybar energiproduksjon og distribusjon.

Innspel knytt til karbonopptak, fangst og lagring

Nokre uttalar presiserte ulike måtar for å ta opp, lagre og fange karbon, og at dette var ein viktig del av klimaomstillingsarbeidet som ikkje var tydeleg nok i høyringsutkastet. Både naturlege løysingar og tekniske alternativ som CCS (carbon capture and storage) blei løfta fram.

Fylkeskommunedirektøren si vurdering

Høyringsutkastet skildra kort at klimaomstilling også inkluderer måtar for å binde karbon, men vi ser at dette ikkje kom tydeleg nok fram. Difor vert det i vedtaksutkastet lagt til eit punkt under «kva skal vi gjere» (2.1.1.) som skildrar at det vert naudsynt å inkludere både karbonfangst og lagring for å nå klimamåla våre.

Innspel knytt til medverknad

Auka fokus på kommunar

Kommunane er lokal planmynde og har mykje ansvar knytt til klimaomstilling. Tilbakemeldingar frå kommunar peikar på viktigheita av ein overordna regional klimaplan som kan bidra til samordna føringar og verkemiddel til vestlandskommunane. Ein regional plan, samt planprosessen, vil vere eit nyttig verktøy ved utarbeiding av kommunale klimaplanar, på denne måten kan ein samarbeide og gjere kvarandre gode. Nokre uttalar peikar på at det vert naudsynt å tilpasse både verkemidla og tiltaka til lokale forhold, dette for å sikre vekst, tryggleik og trivsel i heile fylket. Risikobiletet vil variere i dei ulike delane i fylket, og løysingane må tilpassast skala og potensielt omfang.

Auka fokus på born og unge

Dagens born og unge er framtida sin “nullutsleppsgenerasjon” - og dei som må leve med konsekvensane av dagens klimainnsats. Dei er samstundes godt posisjonert til å seie noko om korleis ungdomslivet i framtida vil vere. Som eit ledd i medverknadsarbeidet vil vi sette eit særleg fokus på nettopp dette, og søke nye og alternative medverknadsprosessar som skal sikre at framtidens nullutsleppsborgarar vert høyrte og lytta til.

Fylkeskommunedirektøren si vurdering

I vedtaksutkast vil planprogrammet løfte fram spesielt kommunar og barn og unge som viktige partar i denne planprosessen.

Kommunane i regionen skal sjølv lage klimaplanar, og vi ynskjer i stort grad å bidra i deira lokale prosessar, ved å leggje til rette for, og styrke kommunane sitt klimaarbeide. Vi må saman kunne komme til gjennomføring og tiltak så fort som råd. Kommunal deltaking i vår planprosess vil auke fokuset på lokal innsats, samt sikre naudsynte lokale tilpassingar av tiltaka. Kommunane har ei viktig rolle i klimaomstillinga av Vestland.

Born og unge syner eit sterkt engasjement og høg kunnskap om kva som er naudsynt for å få til ei endring i samfunnet, mellom anna gjennom klimastreik, initiativ til å erklære klima- og miljøkrise, samt klimabrøl og andre aksjonar. Framtida si stemme må med i framtida sin klimaplan.

Innspel knytt til klimavenleg landbruk

Både gjennom høyringsuttalar og munnlege innspel i høyringsmøte blei det uttrykt bekymring for nullutsleppsmålet og landbruksnæringa, spesielt sidan definisjonen knytt til utsleppstal ikkje har vore tydelege nok. Det kom fleire uttalar som løfta opp klimaavtalen mellom landbruksnæringa og regjering. Denne klimaavtalen syner korleis klimagassutsleppa skal reduserast og karbonopptaket i jorda skal aukast fram mot 2030. Det blei spelt inn at denne avtalen vil vere eit viktig utgangspunkt for temaet klimavenleg landbruk i klimaplanen.

Fylkeskommunedirektøren si vurdering

Med den regionale planen ynskjer vi å bidra til å sikte på å sikre eit berekraftig landbruk i regionen, mellom anna for å halde oppe matvaresikkerheita i eit klima i endring. Det er gjort presiseringar i teksten om at klimaplanen skal stimulere til måloppnåing i klimaavtalen mellom næringa og staten. Den vidare prosessen vil ende opp med regionale mål for temaet, basert for kunnskapsgrunnlaget, arbeidet i temagrupperne, samt medverknadsaktivitet.

Innspel knytt til andre regionale planar

Nokre av innspela inkluderte uttale om tema som inngår i andre regionale planar. Innspela er tatt til orientering, samt sendt over til ansvarleg fagperson for utarbeiding av regional plan på temaet. På denne måte vert den vidareformidlar til korrekt faggruppe tidleg i prosessen. Dette gjeld spesielt regional plan for fornybar energi og regional plan for kultur, idrett og friluftsliv.

Avklaringar kring arealrekneskap

For Vestland synar framskrivne, regionale klimamodellar ei auke i nedbør og intens nedbør som kan føre til større og hyppigare flaumar. Det vil vere gunstig å ha fokus på innhenting av kunnskap og utvikling av verktøy for å styrke kunnskapsgrunnlaget på arealbruk. I samband med utarbeiding av ein regional arealplan i neste politiske planperiode (jf. Utviklingsplan for Vestland), ynskjer vi å utgreie kva kunnskap som må hentast inn for å realisere dette. Planprosessen til klimaplanen vil følgje og bidra i forarbeida til regional arealplan for Vestland, og nytte seg av resultat og ny kunnskap frå feltet. Dette er eit komplekst utgreiingsarbeid som primært vert handtert utanfor klimaplanen sin planprosess. Dette vil kunne danne grunnlaget for eit arealrekneskap, og gje verktøy for utarbeiding av komande regionale og kommunale klimaplanar i tillegg til forbetra kommunal arealplanlegging.

Vurdering av enkeltinnspel

Under følger ei kort oppsummering av alle hørings innspela. Alle innspel er lest igjennom og vurdert for det vidare arbeidet. Det er notert korleis Fylkeskommunedirektør tilrår at innspela vert tatt til følgje.

Innstilling frå fylkeskommunedirektøren er fargemarkert i merknadsfeltet for lettare overblikk:

Ikkje tatt til følgje (Innspel er vurdert, men ikkje aktuelt med endring i planprogrammet.)	Tatt til orientering (Innspel inneheld relevant informasjon, men medfører ingen endring i planprogrammet.)	Tatt til følgje. (Endring er av mindre karakter i planprogrammet, og ikkje presentert i saksframstilling.)	Tatt til følgje. (Endring eller informasjon av betydning, som presentert i høringsrapport og saksframstilling.)
---	--	--	---

Kystverket (2021/2254-17)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Transport Infrastruktur	Sjøtransporten er avhengig av ein tilfredsstillande maritim infrastruktur for å kunne levere gode og effektive tenester til sine kundar (m.a. farleier, fyr, merker, moloar og hamner/hamnerterminaler med tilhøyrande infrastruktur). Klimaendringar vil auke utfordringane for etablering/dimensjonering og drift/vedlikehald av maritim infrastruktur.	Tatt til orientering
Transport	Industri og næringsliv på Vestlandet er lokalisert nær sjøen, og det er utstrakt bruk av sjøtransport, og over relativt korte avstandar.	
Transport Infrastruktur	Sjøtrafikken har eit tydeleg utslepp av klimagassar. Naudsynte grep er blant anna raskare fornying av transportmidlane, etablering av infrastruktur for alternative energikjelder og automatisering av logistikk- og hamneoperasjonar.	Infrastruktur for nullutsleppsalternativ på land, til sjøs og i lufta er naudsynt for å lukkast.
Plantema generelt	Det bør vurderast å framheve infrastruktur som problemstilling - eller som ein del av løysinga, då dette vil ha innverknad på fleire plantema.	Tatt til følgje under tema transport
Samarbeid	Kystverket stiller seg til rådighet med informasjon og kunnskap innanfor vårt fagfelt, og deltaking på eit underorda nivå som til dømes i aktuelle arbeids-/faggrupper.	

Helse Vest RHF (2021/2254-18)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Planprogrammet er godt og ambisiøst!	
Samarbeid	Helse Vest og våre helseforetak ønsker å melde oss på som ein samarbeidande aktør med Vestland fylkeskommune i høve til klimaplanen. Aktuelle områder for samarbeid kan til dømes vere transport, arealutvikling og samarbeid knytt til sirkulær økonomi. Vi vil setje stor pris på å bli invitert inn i deira administrative samarbeidsorgan som føreslått i planprogrammet. Helse Vest er ein aktør på Vestlandet og vi tenkjer at eit samarbeid kan vere fruktbart for begge partar, i tråd med FN sitt mål nr. 17 for bærekraft, «samarbeid for å nå mål».	Det vil vere aktuelt å invitere inn temagrupper
Voss Herad (2021/2254-19)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Voss herad tykkjer det er både positivt og inspirerande at Vestland fylkeskommune har store ambisjonar på eit så viktig felt som klima og berekraftig samfunnsutvikling.	
Generelt	Eit tett samspel mellom fylket og dei kommunane i Vestland som no er i gang med å utarbeida eigne klimaplanar vil vera både viktig og nyttig i den vidare prosessen. Slik vil me saman kunna bidra i arbeidet med å skapa eit framtidig godt, berekraftig og trygt nullutsléppssamfunn.	
Høyringsmøte	Set pris på at dette blei arrangert, men for å dra nytte av dei må dei komme tidlegare i høyringsperioden.	Dette er ei viktig tilbakemelding for planlegging av neste høyringsperiode.
Plantema generelt	Voss herad støttar i hovudsak opp om valte hovudområde og plantema slik det er skissert i utkast til planprogram. Det er positivt at naturmangfald er integrert som del av det vidare arbeidet og at klimarettferd får særskilt fokus.	
Økonomisk vekst	Voss Herad ynskjer at fylket gjer ei kritisk vurdering av <i>korleis økonomisk vekst står i konflikt med miljø som heilskap, og korleis ein vil handtere denne motsetninga</i> . Sentralt i slike vurderingar er skilnaden mellom materiell levestandard og livskvalitet. Difor kan det vere fruktbart å inkludere miljø-filosofiske, -sosiologiske og -psykologiske Vestland fylkeskommune	Tatt til følgje. Økonomisk vekst knytt til miljømessig og sosial berekraft er eit sentralt og viktig tema.
Energiproduksjon	Voss herad meiner at noko av løysinga for å sikra ei berekraftig næringsutvikling som del av klimaomstillinga i samfunnet er å leggja til rette for å nytta meir kraft der den vert produsert, og	Dette er eit relevant tema for både regional

	slik stimulera lokal næringslivsutvikling. Dette vil igjen kunna innebera ny næringsutvikling i distrikta og bidra til at me får tatt heile fylket i bruk på berekraftig sett. Kraftfylket Vestland, med fylkeskommunen i spissen, burde ta initiativ til ordningar som innebar at det vart lettare å få aksept for at krafta skal nyttast der den vert produsert. Om denne problemstillinga skal lyftast fram i regional klimaplan, regional plan for innovasjon og næringsutvikling eller i regional plan for fornybar energi kan diskuterast, men poenget lyt varetakast også i overordna regional planlegging.	plan for berekraftig verdiskaping, samt fornybar energi. Innspelet vert vidareformidla til prosjektleiinga for desse planane.
Medverknad	Voss herad støttar opp om at det vert lagt vekt på at born og unge vert invitert inn i medverknadsarbeidet.	Fokus på born og unge vert enno tydelegare i vedtaksutkast
Medverknad Samarbeid	Kommunane er nemnt som ein naturleg samarbeidspart i arbeidet og Voss herad ser fram til å verta invitert med inn i relevante arbeidsgrupper.	
Medverknad	Voss herad vil oppmoda Vestland fylkeskommune til å verta del av det KS- initierte <u>Bærekraftsnettverket</u> der både Voss herad og Bergen kommune vart medlemmer tidlegare i år. Bærekraftsnettverket er eit godt fora for kunnskapsdeling og vidare arbeidet med å realisera FN sine berekraftsmål på lokalt og regionalt nivå.	Dette vert vidareformidla internt. Ev. deltaking må politisk avklarast
Kunnskapsgrunnlag Klimafotavtrykk	Det er eit stort behov for auka kunnskapsgrunnlag på klimaområdet generelt og kanskje særleg på det som gjeld indirekte utslepp og «folkets fotavtrykk». I fylkeskommunen sitt vidare arbeid med å oppdatera og vidareutvikla kunnskapsgrunnlaget vil det vera nyttig om dette vert gjort på eit sett som gjer det mogeleg for kommunane å nytta same kunnskapsgrunnlag i eige planarbeid.	Vi er med i eit utviklingsprosjekt for å skaffe verktøy til å kartlegge folkets klimafotavtrykk
Måloppnåing	Voss herad har nyleg starta opp arbeidet med å gjennomføra KPI - analyse i regi av U4SSC. Analysen vil omfatta 92 forskjellige indikatorar som målar kor berekraftige me faktisk er i dag, og kvar me bør arbeida vidare for å styrka ei berekraftig lokalutvikling i tråd med FN sine berekraftsmål. Berekraftsmåla relatert til klima og miljø vert her satt i samanheng med alle dei andre berekraftsmåla. Møre og Romsdal fylkeskommune er i slutfasen på arbeidet med å gjennomføra KPI analyse for alle kommunane i fylket og vil då ha eit nyttig felles indikatorverktøy som ikkje berre kan nyttast til internt arbeid i kommunane, men også til benchmarking med andre kommunar i eige fylke, og med andre kommunar nasjonalt - og internasjonalt. Voss herad oppmodar Vestland fylkeskommune til å vurdera same framgangsmåte som Møre og Romsdal har hatt på dette området.	Dette vert vidareformidla internt. Ev. deltaking må politisk avklarast

Organisering	Voss herad har ikkje anna merknad til opplegg for organisering av planprosessen anna enn at det heile tida vert sikra at <i>heile</i> fylket er med.	
Medverknad Samarbeid	Voss herad ynskjer Vestland fylkeskommune lukke til i det vidare viktige arbeidet og ser fram til å vera ein aktiv del av dette.	
Fylkeseldrerådet (2021/2254-20)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Fylkeseldrerådet tar planen til vitande, og fylkeseldrerådet er opptatt av å vere med i den vidare prosessen.	
Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne (2021/2254-21)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	RMNF tek saka til vitande, og ber om å bli oppdatert i det pågåande arbeidet med planen.	
Vestland ungdomsutval (2021/2254-22)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Vestland ungdomsutval synst at plan for regional plan for klima inneheld mange gode punkt. Denne prioriteringa som blir gjort er på mange måtar funksjonell. Det er viktig for ungdomen at Vestland fylkeskommune har ei berekraftig utvikling, der ein tenker at framtidige behov også skal kunne dekkast. Målet om null klimautslepp stiller me oss veldig positive til.	
Matproduksjon	Ein ting som ungdomen saknar i planen er det med å minske matsvinn. Ved å redusere matsvinn i Vestland kan ein få ned produksjonen av mat, og dermed redusere utsleppa meir.	Aktuelt for tema ressursbruk
Statsforvaltaren i Vestland (2021-2254-27)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Planprogrammet er oversiktleg og godt. Det er peikt ut gode og relevante hovudområde og plantema som skal ligge til grunn for planarbeidet og sikre ei brei tilnærming til klimaarbeidet. Vi har i det følgjande nokre innspel til planprogrammet og det vidare arbeidet med klimaplanen.	
Generelt	Planen skal handle om korleis vi kan redusere utslepp av klimagassar, korleis vi kan tilpasse oss til klimaendringane og korleis vi sikrar naturmangfaldet. Planen vil vere viktig for å lukkast med målsetjingane i utviklingsplanen, og for å bidra til å innfri Noreg sine internasjonale forpliktingar på klimafeltet.	

Generelt	Planprogrammet er oversiktleg og godt gjennomarbeidd og har med viktige tema, slik at planen vil kunne bli eit godt verktøy for klimaarbeidet i Vestland. Klimaplanen bør legge realistiske mål, og vi rår til å vurdere om dette er eit for ambisiøst mål.	
Ambisjonsnivå		
Verktøy for kommunane	Spørjeundersøkinga som Statsforvaltaren og fylkeskommunen gjennomførte i 2020, om status for klimaarbeidet i fylket, viser at kommunane har behov for rettleiing og nye verktøy til klimaarbeidet. Vi rår til å leggje stor vekt på kva som kan vere til hjelp for kommunane i deira arbeid med klima, slik at planen kan bli eit godt verktøy for kommunane. Vi konstaterer at det skal vidareutviklast gode styringsverktøy for å følgje mål og framdrift i form av klimabudsjett, klimarekneskap og indikatorar for måloppnåing, jf. kap 2.1.1. Retningslinjene til planen bør vere konkrete og tydelege på kva val som er viktige for kommunane og andre for å nå klimamåla. Fylkeskommunen bør vurdere om punkta under «Kva skal vi gjere» bør konkretiserast nærare, for å få tydelegare fram kva som er meint og kva som skal prioriterast.	Endeleg utkast har auka fokus på kommunane, og deira behov.
Handlingsprogram og budsjett	Det vil vere vesentleg at det vert utarbeidd handlingsprogram som del av ein klimaplan, både på regionalt nivå og i kommunane. Ein handlingsdel må vise tydeleg ansvarsdeling for oppfølging av klima i organisasjonen. Handlingsprogrammet bør vise korleis samarbeidet mellom dei ulike aktørane skal organiserast, og det må vidare vere kopla opp mot budsjett.	
Klimaendringar og naturmangfald	Det er understreka i planprogrammet at klimaendringar og naturmangfald må sjåast i samanheng, m.a. fordi velfungerande økosystem er viktig for å nå klimamåla. Dette gjeld både ved at naturen kan ta opp og lagre karbon, men også ved at naturen kan dempe verknadene av klimaendringar som m.a. flaum og skred. Vi støttar at dette er ein viktig inngang til klimaarbeidet.	Karbonfangst og lagring vert gjort tydelegare i utkastet.
Arealrekneskap	For kommunane vil arealplanlegginga vere sentral i arbeidet med å nå klimamåla. Ivaretaking av viktige naturområde og artar heng tett saman med utsleppsmål og klimatilpassing. Eit overordna mål for kommunane må vere å redusere omfanget av arealbruksendingar, både av omsyn til klima og naturmangfald. Eit arealrekneskap vil vere eit nyttig verktøy. Vi konstaterer at arealrekneskap er med i kapittel 7 om utgreiingsbehov, og vi ser det som viktig at det vert jobba vidare med dette.	Arealrekneskap vert nærmare omtala i endeleg utkast
Naturmangfald	Miljødirektoratet har lansert ei digital rettleiar til korleis kommunane kan lage kommunedelplanar for naturmangfald (https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arter-og-naturtyper/kommunedelplaner-for-naturmangfold/). God kunnskap om naturmangfald vil vere	

	viktig for klimaarbeidet i kommunane, og vi rår fylkeskommunen til å motivere kommunane til å utarbeide ein kommunedelplan for naturmangfald, gjennom retningslinjene i klimaplanen.	
Klimarettferd og folkehelse	Det er viktig at samanhengen mellom klimaplanlegging og folkehelsearbeidet vert sett i samanheng, og Statsforvaltaren ser det som positivt at dette perspektivet er med i klimaplanen for Vestland.	
Landbruk	Innsatsen innafor landbruket er saman med anna arealforvaltning viktig for å nå klimamåla. I arbeidet med å redusere utslepp av klimagassar er både tiltak mot avskoging og tiltak for auka opptak av CO ₂ i skog og andre landareal viktig. Vi konstaterer at det om klimavenleg landbruk i kap 2.1.1 er sagt at vi skal sikre eit berekraftig landbruk i regionen, for å halde opp matvaresikkerheita i eit klima i endring. Vi viser til klimaavtalen mellom staten og næringa som blei vedteken i 2019 https://www.regjeringen.no/contentassets/ada13c3d769a4c64a0784d0579c092f4/klimaavtale-i-jordbruket.pdf . Dette er ein ambisiøs avtale med målsetting om både å redusere samla klimagassutslepp og auke opptak av karbon i jorda tilsvarande fem millionar tonn CO ₂ ekvivalentar frå 2021 til 2030. For å følge opp avtalen har landbruket laga ein klimaplan med åtte satsingsområde https://www.bondelaget.no/miljoogklima/dette-er-landbrukets-klimaplan . Ein føresetnad for avtalen er at klimautsleppa skal reduserast utan at det reduserer matproduksjonen. Vi oppmodar fylkeskommunen om at det for landbruk vert det lagt opp til same mål for Vestland som det er lagt opp til nasjonalt	Vidare i prosessen vil arbeidet fokusere på harmonisering mellom regionale klimaambisjonar, matvaresikkerheit, samt ambisjonar og avtalar mellom næringa og staten.
Jordvern	Det er òg viktig å hindre nedbygging av landbruksjord. Vi viser til at regjeringa nyleg har lagt fram ein oppdatert jordvernstrategi med nye tiltak og eit forsterka jordvernmål: https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppdatert-jordvernstrategi-og-forsterket-jordvernmal/id2850354/ .	
Karbonlagring	I planprogrammet er myr trekt fram som døme på viktige naturområde som er viktig for lagring og binding av klimagassar. I arbeidet med å redusere utslepp av klimagassar er tiltak mot avskoging og tiltak for auka opptak av CO ₂ i skog og andre landareal også viktig. Innsatsen innafor landbruket er saman med anna arealforvaltning vesentleg for å nå klimamåla.	Karbonfangst og lagring vert gjort tydelegare i utkastet.
Samfunnstryggleik og beredskap	Retningslinjene om klimautfordringar i eit samfunnstryggleiksperspektiv bør ikkje vere for generelle. Vi rår til å konkretisere nærare kva som høyrer inn under kulepunkta i «kva skal vi gjere», i kapittel 2.2 (om trygt og robust Vestland), og kanskje peike ut nokre viktige, konkrete problemstillingar å jobbe med, som t.d. havnivåstigning i Bergen.	

Regningslinjer	Det er sagt at klimaplanen skal ha særleg fokus på naturbaserte løysingar for klimatilpassing, utan at dette er konkretisert nærare. I arbeidet med naturbaserte løysingar vil ei kartlegging av naturområde gje oversyn over kva areal som er viktige for å redusere negative verknader for klimaendringar. Dette bør leggast vekt på ved utarbeiding av retningslinjer om dette temaet.	
Rettleiingsmateriell	<i>Miljødirektoratet si klimarettleiing</i> Vi viser elles til Miljødirektoratet si rettleiing på klimaområdet, om både klimatilpassing og arbeidet med å kutte klimagassar (https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/). Under tema arealplanlegging (https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/klima/) ligg det tre sentrale rettleiarar for klimaarbeid i arealplanlegginga; ein om klimavennleg lokalisering, ein om karbonrike areal og ein om klimatilpassing i arealplanlegginga.	
Samarbeid	<i>Referansegruppe</i> I planforum var det sagt at det er ønskjeleg å opprette ei referansegruppe der ulike statsetatar er med, og at det vil bli sendt ut ein invitasjon. Vi vil gjerne bidra i det vidare arbeidet med klimaplanen gjennom deltaking i ei slik gruppe.	
Stord kommune (2021/2254-23 og 28, to like)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Planprogrammet inneheld svært mykje nyttig og relevant informasjon. Kommunen meiner at dette er eit godt kunnskapsgrunnlag for vidare arbeid i planprosessen. Vi har ingen merknad til innhaldet eller tema.	
Struktur i planprogrammet	Det er likevel eit svært tunglest planprogram, med mange inndelingar, tema og målsettingar. Planprogrammet bør forenklast og gjerast meir «lettlest». Dette vil gjera det meir tilgjengeleg for alle gruppene ein ynskjer å nå, og involvera politikarar, offentlege og private aktører.	Dette skal vi ta med oss vidare.
Nullutslepps-definisjon	Vestland fylke skal vera ein pådrivar for å nå nullutsleppsålet i 2030. Det er i planprogrammet ikkje sagt noko om korleis ein definerer nullutslepp. Ein tydeleg definisjon av dette bør utarbeidast. Denne bør utformast slik at kommunane i Vestland fylke kan nytte same definisjon i sine klimaplanar.	Nullutslepp vert tydelegare definert i vedtaksutkast
Medverknad	Det bør i planprogrammet kome tydelegare fram kva medverknadsformer som faktisk er planlagd. No er det svært generelt, og det er ikkje så lett å kome med innspel.	Basert på intressentanalyse, samt arbeidet til

		temagruppene vil fleire detaljar utarbeidast. Dette vert presentert på klimaplanen si nettside.
Medverknad	For kommunen er det viktig at det vert lagt til rette for at kommunen kan kome med innspel og at dei vert involvert i prosessen gjennom fleire rundar i prosessen. Kommunen ynskjer at det vert lagt til rette for møter og arbeidsverkstad i kommunen eller i Sunnhordlandsregionen.	
Medverknad	Lista over grupper som skal ha fokus i medverknadsprosessen er ganske lang, og ein kan vanskeleg finne grupper som er utelatt her. Kommunen meiner at ulike grupper bør koplast på dei ulike tema, og at dette kjem tydlegare fram i planprogrammet eller ei eit eige program for medverknad.	
Generelt	Kommunen stør planprogrammet slik det ligg føre og med dei merknadane vi har nemnd over. Stord kommune jobbar mot å bli ein nullutsleppskommune i 2030 og det er difor svært positivt at Vestland fylke jobbar mot same målet, og at ein difor har felles målsettingar.	
Norges Handelshøyskole (2021/2254-24)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	NHH takker for muligheten til å gi innspill til planprogrammet til Regional plan for Klima 2022-2035. Vår oppfatning er at planen legger gode føringer for utarbeidelsen av Klimaplanen. NHH stiller seg positiv til å bidra i utviklingen av Regional plan for Klima, og ønsker Vestland fylkeskommune lykke til i arbeidet.	
Medverknad Samarbeid	NHHs eksistensklæring er «Sammen for bærekraftigverdskapning», og våre fagmiljø kan være en naturlig samarbeidspartner i deler av arbeidet med Regional plan for Klima.	
Samarbeid	NHH har gjennom samarbeidsavtaler og nettverk tett kontakt med næringsliv, nasjonale og internasjonale forskningsmiljø og beslutningsorganer. Sammen med næringslivet har NHH mange prosjekter knyttet til omstilling og bærekraftige forretningsmodeller, og har slik både kunnskap og erfaringer som er relevante i arbeidet med utarbeidelse av planen.	
Utsleppsreduksjon Sirkulærøkonomi	NHH har flere forskingssentre som er relevante for de ulike plantemaene, hvor mellom annet forskingssentrene «Digital Innovation for Growth», «Centre for Sustainable Business» og «Centre for Energy, Natural Resources and the Environment» har flere prosjekter som vil være relevante å dra lærdom fra inn i arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp og sirkulær økonomi.	

Klimarettferd og folkehelse	I tillegg har NHH et Senter for Fremragende forskning, «Centre for Experimental Research on Fairness, Inequality and Rationality», som vil kunne bidra med kunnskap om plantemaet knyttet til klimarettferdighet og folkehelse i klima.	
Medverknad Samarbeid	Til slutt vil NHH fremmeve studentforeningene som en mulig samarbeidspartner i arbeidet med utviklingen av Klimaplanen, da de er fremtidens endringsagenter for bærekraftig utvikling i nærings- og samfunnsliv.	
Norsk senter for bærekraftig klimatilpasning (Noradapt): Utforma av forskarar ved tre av institusjonane som deltek i dette senteret: Vestlandsforskning, NORCE og Senter for energiomstilling ved Universitetet i Bergen (2021/2254-25)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Klimarisiko Naturmangfald Nullutslepps-definisjon Klimabudsjett Klimarekneskap	<p>Kva er bra?</p> <p>Val av Stockholm Resilience Center sin tilnærming til FNs berekraftsmål (dei økologiske set absolutte grenser for dei økonomiske)</p> <p>Bruk av omgrepet klimaomstilling (men pass på at det ikkje berre blir eit «nyord»)</p> <p>Planprogrammet brukar ei brei tilnærming til klimarisiko</p> <p>Kople klimapolitikk med vern av biologisk mangfald. Risiko frå klimaendringar og naturøydelegging er det stadig større fokus på i forskinga.</p> <p>Stor vekt på medverknad i klimaarbeidet er positivt.</p> <p>Positivt med eit ambisiøst overordna målsetting - nullutslepp innan 2030. Dette må operasjonaliseras, det kommer vi til nedanfor. Samstundes er det positivt at planprogrammet legger opp til å «Vidareutvikle gode styringsverktøy for å følgje mål og framdrift, i form av klimabudsjett og klimarekneskap og indikatorar for måloppnåing.» Slike styringsverktøy vil være svært viktige for å lykkes med tiltaka.</p>	
Hovudområda Samarbeid	<p>Kva manglar?</p> <p>Den store versus den vesle klimapolitikken</p> <p>Heilskapen i klimapolitikken, gjerne eit underkapittel om samanhengen mellom utsleppsreduksjon, klimatilpassing og biomangfald. Her kan en og ta opp utfordringar med målkonfliktar på dei ulike områda - mellom anna med utgangspunkt SDG17 i ei fortolking for Vestland.</p>	

Kompleksitet	Meir om korleis ein kan handtere kompleksitet - det kan vere ein tendens til at ein «temmer» nokre utfordringar ved å frikople dei frå kvarandre.	
Klimakrise	Om omgrepet «klimakrise» - kva slags meining legg ein i omgrepet krise, og kva konsekvensar det har for prioritering av handlingsalternativ (som sjølvstakt kjem i handlingsplanen)	Dette er eit potensielt tema for diskusjon i prosessmøte med fylkesutval
Andre regionale planar	Seie noko om forholdet til den kommande energiplanen, og andre planar av relevans.	Dette vert omtalt i utkastet.
Oljeutvinning	Utslepp frå utalandsk bruk av norskprodusert olje og gass gjev 20 x større utslepp enn det offisielle norske utsleppet. Indirekte utslepp frå konsum i Vestland vil omlag doble det utsleppet vi står ansvarlege for. Dette må det seiast noko om dersom vi skal vere truverdige i korleis vi snakkar om ansvar. Vestland fylke er mellom dei fylka som tener mest på utvinning og leiting etter olje. Bør difor fylkeskommunen gå inn i diskusjonen om å stanse leiteaktivitet, og/eller avvikle olje- og gassutvinning fortare enn 'naturleg tømning'?	Dette er eit potensielt tema for diskusjon i prosessmøte med fylkesutvalet
Klimarisiko	Kan ein utvide klimarisikoomgrepet enda meir? Dvs. sei noko om kva risiko som ligg i politikk og iverksetting av politikk, og om risiko som ikkje kan målalt i fysiske eller økonomiske størrelsar.	
Ambisjonsnivå	Om ambisjonsnivå i planarbeidet: vi ser at man på ulike nivå setter målsettingar for kutt i klimagassutslepp som ikkje nås. Det viktige er at det settast konkrete målsettingar som verkar som reelle rettesnorar for den praktiske politikkkutforminga - ikkje overambisiøse mål som lett ignorerast.	Definisjon av nullutslepp vert gjort tydelegare i endeleg utkast
Utgreiingar	Dei to tidlegare fylkeskommunane har laga klimaplanar i 20 år. Kva kan fylkeskommunen lære av dette med tanke på klimaarbeidet dei neste 20 åra? (jf rapport NORCE og Vestlandsforskning laga på dette om klimatilpassing). Vi foreslår en systematisk gjennomgang av kva tiltak som har fungert, og kva plangrep som har vært effektive.	Det er gjennomført enkel evaluering av gjeldande planar som del av forarbeidet. Utvida utgreiing/evaluering vert ikkje bestilt

Næringsutvikling	Ein diskusjon om regulering versus frivillige ordningar inn mot næringslivet. Undersøkingar vi har gjennomført viser at dei fleste næringsaktørar anerkjenner at dersom vi skal sjå dei store endringane, så treng vi regulering og offentlige incentiver, ikkje frivillige ordningar som ber om åtferdsending. Endring må krevjast, og det må løne seg å følge reglane.	Tilbakemeldinga vert vidareformidla inn i oppfølging av regional plan for berekraftig verdiskaping
	Grad av samspel regionalt - og korleis handtere mangel på samspel i nasjonal politikk?	Utarbeiding og oppfølging av regionale planar kan styrkast gjennom nettverk på tvers av forvaltningsnivå
	Planprogrammet har peika på samspel med berekraftmål og biologisk mangfald, men kva med andre viktige politikkområde som fornybar energi/energisparing, og samferdslepolitikk?	Viktig tema, som er dekkja av endeleg utkast
Plantema miljø	Kor er den «gamle» natur- og miljøvernpolitikken (er det «klima OG miljø» som skal vere premiss for all planlegging, eller berre «klima»)?	Planprogrammet vil poengtere kva vi dekker og ikkje dekker.
Samfunn i endring	Sei noko om problemet med å jobbe «i eit kart som endrar seg undervegs», altså at ein kan forvente samfunnsendingar som får innverking for planen - men som ikkje direkte kan koplast til klimaplanen	
Nullutslepps-definisjon	Avklare ulike og delvis konkurrerande «utsleppsomgrep» Kva er forskjellane mellom omgrepa «nullutslepp», «lågutslepp» , «klimanøytral», og «netto nullutslepp»? - og kva inneber dette for FK?	Definisjon vert gjort tydelegare i endeleg utkast.
Utgreiingsbehov	Om scenario: ein ting er scenario for utslepp, ein anna er scenario for politikk, samfunnsutvikling og økonomi. Kan ein dra nytte av SSP-tenkinga (shared socio-economic pathways), men omsett til ein Vestlandskontekst? Her kan ein også dra veksler på IPBES sine 'nature narratives' for å teikne opp moglegheiter og hindringar for klima- og miljøpolitikken. NORCE arbeider med slik scenario-tenkning.	
Norges vassdrags- og energidirektorat (2021/2254-26)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	NVE har ingen merknader til planprogrammet.	

Kvam Herad (2021-2254-29)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt Samarbeid	Kvam heradsstyre støttar opp eit grundig og godt planprogram, og ser fram til eit godt samarbeid, for å fylgja opp både den regionale planen og Kvam herad sin eigen energi- og klimaplan.	
Samarbeid	Kvam herad ynskjer å melda seg på det vidare arbeidet med energi- og klimaplan.	
Ansvarleggjere innbyggjarar	Kvam herad vil understreka at planprogrammet bør leggja sterkt vekt på kva einskildmenneska/innbyggjarane kan gjera for å fylgja opp dei einskilde hovudtema i det vidare planarbeidet.	Plan og handlingsprogram må synleggjer kven som har ansvaret for tiltaket, samt korleis ein kan samarbeide for å lukkast. Dette gjeld ulike nivå, inkl. innbyggjarar
Generelt	Slik rådmannen ser det, så passar det fint at denne planen, kjem samstundes som Kvam herad er iferd med å vedta sin eigen energi- og klimaplan. Arbeidet med fylkeskommunen sin plan, vil vera ein god drahjelp for kommunen sin eige plan. Samstundes som fylkeskommunen er avhengig av god hjelp i frå kommunane, for å gjennomføra sine ambisiøse tiltak. Det vil difor vera svært nyttig for Kvam herad å melda seg på arbeidet alt no.	
Generelt Ansvarleggjere innbyggjarar	Rådmannen er vurderer planprogrammet til å vera grundig og tek for seg dei fleste nivåa, frå internasjonal til nasjonalt, regionalt og lokalt. Samstundes som det vert understreka at einskildmenneske også har ansvaret for sine handlingar i høve til klima og klimagassutslepp. Det er difor viktig at det vert peika på lag og organisasjonar, som viktige i det vidare arbeidet. Dette kunne ha vore understreka enda meir, for å ansvarleggjera oss alle innbyggjarane i Vestland fylke.	
Solund kommune (2021-2254-30)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Solund kommunestyre ser positivt på at det vert utarbeida ein regional plan for klima.	
	Solund er ein rein øykommune med spreidd busetnad på om lag 15 øyer, der ein del av desse er veglause stader. Nær 90 % av arealet som Solund kommune forvaltar er sjøområde med	

	<p>stor gjennomgangstrafikk, i tillegg har Solund store verdiar knytt til landskap, mykje myrlandskap og kystlynghei, samt ei lang strandsone. Det er 12 verna område i Solund knytt til sjøfuglområde, skog (kystfuru), edellauvskog og vassdrag. Dette gjev utfordringar knytt til klimaarbeid.</p>	
Plantema	<p>For å arbeide med klimaet må det arbeidast breitt for å dekke alle sider ved temaet. Solund kommune støttar hovudområda som er valde.</p>	
Sjøfart	<p>Solund kommune sine utslepp, jamfør Miljødirektoratet sine statistikkar, er i hovudsak knytt til sjøfart, faktisk så mykje som om lag 97 % av utsleppa er knytt til sjøfart. Svært mykje av dette er det gjennomgangstrafikk av fartøy som aldri har ærend i Solund, som står for. Det kan difor ikkje vere forventningar om at kommunane skal kunne gjere noko med utslepp knytt til nasjonal sjøtrafikk. Dette bør også takast omsyn til i statistikkbanken som vert laga av regionale og nasjonale myndigheiter. Kommunane treng statistikkbank for utslepp på eit slikt nivå at kommunen har verkemiddel til å redusera utsleppa. Framlegg til målsetting for planarbeidet:</p> <p>Regional klimaplan skal gi kommunane kunnskapsgrunnlag og statistikk for utslepp på eit slikt nivå at kommunen har verkemiddel til å redusere utsleppa</p>	<p>Klimaplanen si rolle for å leggje til rette for kommunalt klimaarbeid vert løfta fram i endeleg utkast.</p>
Innspel til mål		
Naturmangfald	<p>Solund kommune er oppteken av vi skal ta vare på naturmangfaldet vårt, og meiner difor at det ikkje er tilstrekkeleg å redusere tap av naturmangfald som har direkte effekt på utsleppsreduksjon.</p> <p>Alt naturmangfald er ein del av ein økologisk samanheng, og reduksjon eller tap av ein art som ikkje har direkte utsleppsreduksjon, vil kunne føre til at økosystemet kjem ut av balanse og påverkar andre artar som har direkte effekt på utsleppsreduksjonen. Dersom dette ikkje er aktuelt, spør Solund kommune seg i kva planverk Vestland Fylkeskommune skal ivareta naturmangfald som ikkje har direkte effekt på utsleppsreduksjon? Naturmangfald har ein verdi i økosystema uavhengig av klimaeffekten av den einskilde art. Det må koma tydeleg fram i ein plan som også omhandlar naturmangfald. Framlegg til målsetting for planarbeidet:</p> <p>Regional klimaplan skal dekkja naturmangfald på ein heilskapleg måte. Naturmangfald har ein verdi i økosystema uavhengig av klimaeffekten av den einskilde art eller naturtype.</p>	<p>Naturmangfald har mange viktige funksjonar og verdiar, som ikkje vert inkludert i denne regionale klimaplanen. Dette er eit bevisst val, då dette ikkje er ein rein naturmangfaldsplan.</p>
Innspel til mål		
Klimarettferd By/land	<p>Plantemaet klimarettferd og folkehelse i klima, er riktig og viktig. Tiltaka her må også sikre at innbyggjarar i utkantkommunar ikkje får reduksjon i helse eller økonomi grunna klimatiltak, samanlikna med andre. Likskapsprinsippet må også gjelde for næringsliv i utkantkommunar, og</p>	<p>Klimatiltak må tilpassast staden, dette vert løfta fram i den politiske</p>

Forslag til mål	<p>utkantkommunane i seg sjølv, sett opp mot næringsliv og kommunar i meir sentrale stromk. Dei teknologiske løysingane og verkemidla må ikkje forsterka sentralisering og urbanisering. Framlegg til målsetting for planarbeidet:</p> <p>Regional klimaplan skal gje konkrete løysingar på regionalt og kommunalt nivå på aukande ulikskap og auka utgifter grunna klimaendringar og klimapolitikk sett i lys av strammare kommuneøkonomi og større omsorgsbyrde.</p>	saka, samt i endeleg utkast av planprogram.
Kunnskapsgrunnlag	<p>Det vil vere svært positivt om Vestland fylkeskommune utarbeider statistikk på kommunenivå, slik at kommunane kan nytte seg av denne og komme fortare til utføringsfasen i lokale klimaplanprosessar. Solund kommune ynskjer å gjennomføre den lokale prosessen med klimaplanen tett etter den fylkeskommunale prosessen. Det er difor viktig for Solund kommune at resultatet av arbeidet med den regionale klimaplanen vert publisert kontinuerleg, sjølv om det er framlegg og dei ikkje vedtekne. Dette gjeld til dømes statistikkar, klimafotavtrykkanalysar, utgreiingar, føringar, framskrivningar, m.m. Framlegg til målsetting for planarbeidet:</p> <p>Arbeidet med regional klimaplan skal leggjast opp slik at kommunane kan utarbeida sine klimaplanar parallelt med den regionale planen</p>	
Forslag til mål	<p>Solund kommune er oppteken av at det vert haldne opne medverknadsprosessar. I den lokale klimaplanprosessen i Solund er det tankar om å ha arbeidsverkstader med oppvekstsektoren knytt til klimaplanprosessen, og vi oppmodar Vestland fylkeskommune om å gjere det same. Det er den oppveksande generasjon som skal gjennomføre ein del av det</p>	Born og unge vert involvert i medverknadsprosessen
Medverknad Barn og unge		
Generelt Tilrettelegging for kommunane	<p>Til slutt ynskjer Solund kommune å minne om at kommunane har avgrensa med tid, og ressursar i form av pengar, og har dermed avgrensa gjennomføringsevne. Det er difor viktig at det vert peika på lågt-hengande frukter som er enkle, raske å gjennomføre og som ikkje eller i liten grad fører til meirarbeid. Det må gjerne sjåast på om det kan samlast kunnskap om smarte måtar å arbeide med klima på, samt gode døme. Det er også viktig med god rettleiing og gode insentiv.»</p>	Kommunane sine behov vert prioritert gjennom å løfte dei som viktig medverknadsaktør
Fellesforbundet, Vestnorsk Transportarbeiderforening (2021-2254-31)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging

<p>Generelt</p>	<p>Transportbransjen står for 31 % av nasjonale utslepp, for Vestnorsk Transportarbeiderforening representerer dei som arbeider i næringa som er kjent med at mykje av omstilling som må skje i det grønne skriftet anngår oss.</p>	<p>Innhaldet i innspelet vert tatt til orientering. Oppfølging av mange av punkta i uttalen inngår i oppfølging av andre regionale planar. Innspelet vert vidaresendt til prosjektansvarleg for næringsplan og regional transportplan</p>
<p>Medverkand</p>	<p>Viktig at trepartssamarbeidet står sterkt, også i omstilling. Den nordiske modellen er anerkjent for å skape dialog blant motparter og bidra til å redusere spenningar både på arbeidsplassen og i samfunnet for øvrig. Vi mener derfor det er helt naturleg i forbindelse med det grønne skiftet at</p> <ul style="list-style-type: none"> • Støtteordningar målrettes til bedrifter med landsdekkende tariffavtale med fagforbund med innstillingsrett • Det stilles krav om ansattmedvirkning i omstillingsprosesser til næringar som skal motta offentlig støtte. • Arbeidstakerorganisasjonene inkluderer som høringsinstans for offentlege planer og direkte offentlege råd og prosesser. 	
	<p>For at næringslivet skal omstille seg er det viktig at det finnes både krav til og intenciver for næringslivet. Offentlege innkjøp må stille tekniske miljøkrav i sine utlysningar og bestillinger-også i transport. Redusere bompengetakst for miljøvennlige næringskjøretøy Støtteordningar for bedrifter som ønsker å bytte ut miljøvennlige kjøretøy med miljøvennlige Utbygging av ladestasjonar til taxiholdeplasser for å bedre grunnlaget for å bruke elektriske kjøretøy</p>	<p>M.a. infrastruktur på land vert løfta fram under transport i vedtaksutkast</p>
<p>Produksjon og godstransport</p>	<p>Vi mener det viktigste grepet for å redusere klimafotavtrykket vil være sentralisering og samlokalisering av industri, lager og logistikk. For å redusere utslippene bør fylkeskommunen påvirke kommunene til å sentralisere sine industriområder innefor hvert enkelt arbeidsmarkedsområde. Innenfor de enkelte distrikt som har større infrastruktur bør man</p>	

	<p>samløkalisere havn, jernbane, lufthavn og terminaler med industriområder. For å sikre stordrift og redusere utslipp bør vi regulere sjøfronten vår slik at havnevirksomhet blir forbeholdt de store havnene. Disse grepene vil kunne føre til redusert miljøbelastning gjennom</p> <p>Reduksjon i internttransport</p> <p>Reduksjon i mengden og lengden transport mellom hver enkelt instans i transportkjeden</p> <p>Reduksjon i kjørelengde mellom opplastingssteder</p> <p>Det bør også være incentivordninger til næringslivet for flytting til slike samlokaliserte soner</p>	
Kollektivtransport	<p>Mener det er store muligheter for reduserte utslipp i kollektivtransporten. Eks. steg andelen tomkjøring på buss med 40 % etter anbud ble innført, og fremdeles tomkjøres det mye. Her kan man benytte anbudsmodellen til å stille krav til oppdragstakerne om å redusere tomkjøringen, og på den måten bruke det private næringslivets omstillingsevne til å oppfylle mål som det offentlige setter seg.</p>	
Kollektivtransport	<p>Fylket er eier av garasjeanlegg og pausebrakker som benyttes av anbudsvinnere, samt holdeplasser med sanntidssystemer. Vi mener at å oppgradere disse anleggene til å bli selvforsynte er i det offentlige interesse for å nå klimamål. Solcellepaneler på garasjeanlegg, pausebrakker og holdeplasser med sanntidssystemer for buss vil bidra til å redusere utslipp og skape merverdi til det offentlig. Mereffekter kan innebære</p> <p>Merverdi til det offentlige ved salg av overskuddsstrøm</p> <p>Elektrisk oppvarming av busser vinterstid - reduksjon i bruk av dieselvarmere (Dette kan igjen gi reduksjon i behov for snømåking av busstak</p> <p>Eks: Grossistleverandøren ASKO har god erfaring med selvforsyning gjennom solceller</p>	
LO Vestland / Landsorganisasjonen i Norge (2021-2254-32)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Medverkand Samarbeid	Innledningsvis ønsker vi å informere om at LO Vestland ønsker å bidra aktivt i arbeidet med plan for klima, spesielt på det som omhandler utslippsreduksjon og klimarettferdighet.	
Klimarettferd og folkehelse i klima	Under overskriften "2.4 Klimarettferd og folkehelse i klima" står det at "Vi skal forsøke å sikre at mål og tiltak i klimaplanen ikke skal forsterke sosial ulikskap i helse og økonomi". Dette må ikke bare forsøkes. LO forutsetter at det sørges for at en får en rettferdig omstilling.	Rettferdig omstilling er grunnen til at klimarettferd er inkludert i denne planen.
Utsleppsreduksjon	Overordnet innspill til planprogrammet er at kutt i klimagassutslipp må få effekt globalt, og en må særlig se på hvordan en kan kutte utslipp i ikke-kvotepliktig sektor.	

Berekraftig næringsutvikling	En må ellers vise i planen hvordan en vil legge til rette for grønn innovasjon og næringsutvikling, med fokus på arbeidsplasser. Det er viktig å bruke den eksisterende kompetansen og erfaringen fra industrien i arbeidet med omstilling og det grønne skiftet. Det er også viktig at forskning på grønn omstilling og grønn teknologiutvikling tar utgangspunkt i Vestlands komparative fortrinn.	Berekraftig næringsliv vert eit deltema i vedtaksutkastet, i tillegg til at dette teamet er godt dekke i plan for berekraftig verdiskaping .
CCS	Det er nå under oppføring et CCS i Øygarden. Det er viktig at det legges til rette for at flere industriprosjekter kan kobles på så fort som mulig, slik at det etableres nye verdikjeder og arbeidsplasser.	Karbonfangst vil bli inkludert i endeleg utkast.
Innkjøp	Vi er positiv til at fylkeskommunen bruker innkjøpsmakten for å bidra til bedre klima og miljø, og det er viktig for oss at det også bidrar til å skape og styrke arbeidsplasser i Vestland.	
Sirkulær økonomi	Det er viktig å ha fokus på, og bygge opp under, gode prosjekter innenfor sirkulær økonomi som gir mening og har effekt. Som et godt eksempel viser vi til BIRs arbeid med å etablere «mat til mat» av matavfall.	
Fornybar energi Produksjon og distribusjon	Avslutningsvis vil vi gjenta at det haster å få gjort noe med den manglende nettkapasiteten til Bergensområdet og kysten av Vestland. Det foreligger store planer som fører til økt forbruk av elektrisk kraft i området, som dagens linjer ikke har kapasitet for. Nok strøm og tilstrekkelig nettkapasitet er en forutsetning for å lykkes både med klimatiltak og det grønne skiftet forøvrig.	Regional plan for fornybar energi vil inkludere dette temaet.
Samarbeidsrådet for Sunnhordland (2021-2254-33 og 35, registrert i saksarkiv to gonger)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Samarbeidsrådet for Sunnhordland støttar planprogrammet for Regional plan for klima 2022-2035 slik det ligg føre, med følgjande innspel:	
Struktur på planprogrammet	Struktur av planprogrammet Planprogrammet inneheld svært mykje nyttig og relevant informasjon. Regionrådet meiner at dette er eit godt kunnskapsgrunnlag for vidare arbeid i planprosessen. Vi har ingen merknad til innhaldet eller tema. Det er likevel eit svært tunglest planprogram, med mange inndelingar, tema og målsettingar. Planprogrammet bør forenklast og gjerast lettlese. Dette vil gjera det meir tilgjengeleg for alle gruppene ein ynskjer å nå, og involvera politikarar, offentlege og private aktørar.	

Nullutslepps-definisjon	Nullutslepp i 2030. Vestland fylke skal vera ein pådrivar for å nå nullutsleppsmålet i 2030. Det er i planprogrammet ikkje sagt noko om korleis ein definerer nullutslepp. Ein tydleg definisjon av dette bør utarbeidast. Denne bør utformast slik at kommunane i Vestland fylke kan nytte same definisjon i sine klimaplanar.	Definisjon av nullutslepp vert gjort tydelegare i endeleg utkast.
Medverknad Samarbeid	Medverknad Det bør i planprogrammet kome tydlegare fram kva medverknadsformer som faktisk er planlagd. No er det svært generelt, og det er ikkje så lett å kome med innspel. For Samarbeidsrådet for Sunnhordland er det viktig at det vert lagt til rette for at kommunane kan kome med innspel og at dei vert involvert i prosessen gjennom fleire rundar i prosessen. Samarbeidsrådet for Sunnhordland ynskjer at det vert lagt til rette for møter og arbeidsverkstad i regionen.	Kommunefokuset vert styrka, og dermed også involvering med kommunar
Medverknad	Lista over grupper som skal ha fokus i medverknadsprosessen er ganske lang, og ein kan vanskeleg finne grupper som er utelatt her. Samarbeidsrådet meiner at ulike grupper bør koplast på dei ulike tema, og at dette kjem tydelegare fram i planprogrammet eller i eit eige program for medverknad.	
Naturmangfald	Naturmangfald Samarbeidsrådet for Sunnhordland meiner punkta som ein skal utgreie på naturfangfald ser lovande ut. Det er likevel viktig for Samarbeidsrådet for Sunnhordland at fylkeskommunen i eit slikt arbeid har best mogeleg kunnskapsgrunnlag i arbeidet, og at ein jobbar med å få på plass så god kartlegging som mogeleg over dei naturtypene som finnes i fylket. På den måten er det lettare å gjere vurderingar på kvar ein kan akseptere å bygge ned noko natur, og kvar ein ynskjer å verne natur eller eventuelt verne natur gjennom fornuftig bruk av arealet.	
Generelt	Avslutningsvis vil me rosa fylkeskommunen for eit godt grunnlag og ser fram til vidare samarbeid med dykk!	
Naturvernforbundet Hordaland (2021-2254-34)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Planen inneholder mange gode elementer som til sammen peker mot det samme målet: Nullutslipp i Vestland fylke innen 2030. Tre hovedområder fokuseres i klimaplanen: <u>Utslippsreduksjon</u> , <u>klimatilpasning</u> og <u>naturmangfold</u> . Dette er en god struktur.	
Klimafotavtrykk	Spesielt er det positivt at «reducere klimafotavtrykket», dvs. avtrykk knyttet til indirekte utslipp fra produkter gjennom produksjon og transport utenfor fylkets og landets grenser, som lenge har vært holdt utenfor klimaregnskapene, nå tas med.	

Naturmangfold	At sikring av naturmangfold innlemmes i planarbeidet er også positivt på bakgrunn av at klimakrisen og naturkrisen er to sider av samme sak og må sees i sammenheng. Vi stiller oss også positiv til at klimatilpasning, inkludert klimarettferdighet og folkehelse, er tatt med i planen.	
Klimarettferd		
Verkeområde	Det bør komme tydeligere fram at målene i planprogrammet gjelder hele fylket , dvs. alle innbyggere, næringer og forvaltningsnivåer, ikke bare Vestland fylkeskommunes virksomhetsområder.	Tydeleggjort i endeleg utkast
Ambisjonsnivå	Målet om nullutslipp innen 2030 kan synes urealistisk , sett i lys av at de nasjonale målene for 2030 er på 50-55% reduksjon (sammenlignet med 1990-nivå). Vi spør oss hvilke ekstra virkemidler fylkeskommunen har til rådighet og ber om at det begrunnes særskilt hvordan fylket kan oppnå høyere mål enn de nasjonale. Brutte klimamål har dessverre så langt vært regelen heller enn unntaket. Det er svært viktig for klimaomstillingsarbeidet at målene er realistiske, hvis ikke vil det kunne ha negativ effekt for motivasjon og gjennomføring på alle plan.	Definisjon av nullutslepp vert gjort tydelegare i endeleg utkast.
Årlege utsleppsmål	Skal ambisjonene i klimaplanen oppfylles må målene ledsages av forpliktende årlige mål (fra og med 2022 og frem til 2030) for totalutslippene og innenfor hver av utslippssektorene, slik som transport, bygg- og energibruk, landbruk og næringsutvikling. Selv om det påpekes (på s. 11) at «Ein skal årleg vurdere behovet for revisjon av handlingsprogrammet» må denne forpliktelsen forsterkes og utvides i planprogrammet. Planprogrammet bør derfor tydelig presisere at årlige utslippsmål og plan for korrigerende tiltak skal være inkludert i den endelige planen.	Det vil utarbeidast handlingsprogram og klimabudsjett. Dette, kombinert med klimarekneskap, vil vere verktøy for å følgje utviklinga. Det vert bestilt ei utsleppsanalyse for å skildre tiltakspakkar for å nå målet i 2030.
Karbonoptak	Skal utslipp reduseres i hht mål i punkt 3 (over) bør det presiseres at naturlige karbonlagre må ivaretas slik de er og, kompenseres der inngrep ikke kan unngås	Lagring og opptak vert omtala i endeleg utkast.
Klimafotavtrykk	Som nevnt er det positivt at indirekte utslipp tas med i planprogrammet, men dette må gis mer konkret mål enn kun å «redusere klimafotavtrykket til Vestlandssamfunnet» slik det står (s. 6) i programmet. For at indirekte utslipp skal reduseres må settes opp tilsvarende årvisse mål som for direkte utslipp, slik at klimafotavtrykket reelt sett reduseres.	
Ansvar for tiltak	Som en følge av dette bør det også tydelig fremkomme ansvarliggjøring av tiltakene. Som det står i planprogrammet (s. 6): «For å lukkast i arbeidet med utslippsreduksjon, må alle ta sitt ansvar». Dette momentet bør forsterkes i planprogrammet og konkretiseres i den endelige planen gjennom å vise hvilke sektorer som har ansvar for oppfølging og resultatoppnåelse, som f.eks. virksomheter, kommuner, fylke, stat og innbyggere. En slik konkretisering vil være avgjørende for måloppnåelsen.	Ansvarleggjering og samarbeid vil vere ein viktig del av oppfølging av mål og tiltak.
Ambisjonsnivå Reell påverknad	Selv om klimaplanen utarbeides separat fra andre fylkeskommunale planer innenfor for eksempel areal- og transport, næringsutvikling, fornybar energi og	

	<p>energiproduksjon/distribusjon er det viktig at disse sees i sammenheng og at den ene planen ikke slår den andre i hjel. Som det står i planprogrammet (s. 5): «..... må innhaldet i planen bli sett i samanheng med dei andre måla i Utviklingsplanen». Klimaplanen bør være overordnet andre planer og ikke omvendt. Altfor ofte ser vi at natur og naturmangfold blir nedprioritert i forhold til energiproduksjon og distribusjon, transport- og næringsinfrastruktur, og at økosystemtjenester, karbonlagre, og naturmangfold blir skadelidende på bekostning av utbyggingsplaner. I så fall blir klimaplanen raskt til fromme ønsker og ikke praktisk politikk. Vi ber derfor om at planprogrammet løfter klimaprogrammet opp i en større sammenheng og skisserer mulige uheldige klimakonsekvenser utløst av andre planer slik at klimamålene reelt sett kan oppfylles.</p>	
Energisparing	<p>Energisparing bør få et eget punkt, i tillegg til energieffektivisering. For å redusere utslippene er det avgjørende at vi sparer på energi og at energibruken er optimal og prioriteres ut ifra livsløpsanalyse av klimagassutslipp, arealbehov og naturpåvirkning. «Den reteste energien er den som ikke brukes» er et slagord som er mer aktuelt enn noensinne. Ren energi er et knapphetsgode og må forvaltes deretter.</p>	<p>Tema <i>Energisparing og energieffektivisering</i> er blitt presisert i vedtaksutkast.</p>
Medverknad	<p>I listen over aktører som kan medvirke i prosessen bør miljøorganisasjoner nevnes spesifikt. Det samme bør fagbevegelsen. Medlemmene her er viktige stemmer i klimaomstillingen og vil kunne komme med viktige innspill i det videre arbeidet.</p>	<p>Dette er aktuelle medverknadsaktører, og er med i eksisterande liste</p>
Vestland Bondelag (2021-2254-36)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Landbruk	<p>Klimaendringane er det største miljøproblemet i vår tid, og landbruket er ei næring som har fått kjenne på konsekvensane av meir ekstremvær. Bønder opplever styrtregn og hagl som hindrar innhausting, lengre periodar med tørke eller nedbør som hindrar ein god vekstsesong. Samstundes opplever vi matjord som forsvinn i ras og flaum. Landbruket skal gjere sin del for å redusere klimagassutslappa, men det må skje på ein måte som ikkje går ut over matproduksjonen.</p>	
Generelt	<p>Fylkeskommunen sitt arbeid med klimatilpassing og klimagasskutt er viktig for næringa vår. Det er positivt at klimaplanen også fokuserer på korleis vi kan tilpasse oss klimaendringane.</p>	
Utsleppsreduksjon	<p>Vi meiner at hovudområda og plantema er gode, og har innspel til nokre av tema: Reduserte klimautslepp. Vi føreset at Stortinget sitt overordna mål for norsk jordbruk vert lagt til grunn i planarbeidet. Landbruket har inngått ei klimaavtale med regjeringa som syner korleis klimagassutslappa skal reduserast og karbonopptaket i jord aukast fram mot 2030. Vi har utarbeida Landbrukets klimaplan, med åtte satsingsområde for kutt i klimagassar og auke av karbonopptaket i jord. Denne planen kan nyttast i arbeidet med plantema klimautslepp.</p>	<p>Utsleppsmål, inkl. landbruksmål vert presentert i saka og planprogrammet, då vedtaket i næringsplanen vil påverke ambisjonsnivået på dette temaet.</p>
Karbonopptak		

Klimafotavtrykk Landbruk	Redusere klimafotavtrykket. Vestland har mange lokale ressursar som kan nyttast for å redusere det totale klimafotavtrykket. Landbruket kan bidra med mellom anna lokalprodusert mat og grunnlag for verdiskaping i andre næringer. Utmarksbeite vil bidra til mindre førimport, og inovasjon innan alternative proteinkjelder som tang og tare og larver, kan vere med å auke norskandelen i kraftføret. Å kutte klimautslepp ved å minske import og samtidig støtte lokalt næringsliv, er etter vår meining ei god tilnærming til dette plantemaet.	
Klimarisiko Klimatilpassing Medverkand	Trygt og robust Vestland. Klimatilpassinga må vere retta mot forholda på Vestlandet. Landbruket risikerer store konsekvensar av til dømes ras, flaum og tørke, men kan også bidra i arbeidet med naturbaserte løysingar. Bøndene har kunnskap og erfaringar som er nyttige inn i eit tverrfagleg samarbeid om beredskap og klimatilpassing. Vi vil oppfordre fylkeskommunen til å involvere landbruksnæringa i beredskapsplanlegging og plan for klimatilpassing.	
Jordsmonn- kartlegging	Utgreiingsbehov Eit av dei viktigaste verktøya landbruket har for å drive og dokumentere klimasmart matproduksjon, er klimakalkulatoren. For at bøndene skal ha nytte av kalkulatoren, må parametrane som ligg i kalkulatoren vere så gode som mogeleg. I store deler av Vestland er det ikkje gjennomført jordsmonnkartlegging. Dette gjer at kalkulatoren vert unøyaktig og litt mindre motiverande å bruke. Det er difor viktig å få fortgang i kartlegginga i fylket vårt.	Dette blir tatt med vidare til temagruppe landbruk
Medverknad	Medverknad. Vestland Bondelag ønskjer gjerne å bli involvert i det vidare planarbeidet. Vi sett pris på at medverknadsprosessen vert prioritert, og at planprogrammet nemner landbruksorganisasjonane som ein viktig samarbeidspart. Landbruket skal produsere mat med mindre klimagassutslepp og samstundes tilpasse seg klimaendringane. Det er ikkje ein enkel prosess, og det er viktig at landbruket får delta i arbeidet som skal leggje premissene for både utsleppsreduksjon og tilpassing.	Vil bli invitert inn i temagruppa for landbruk
Jernbanedirektoratet (2021-2254-37)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Jernbanedirektoratet meiner at fylkeskommunen med dette forslaget til planprogram har laga eit godt utgangspunkt for å utarbeide ein regional plan for klima. Jernbanedirektoratet stør opp om dei fem overordna plantema: redusere klimafotavtrykk, fjerne direkte utslepp, trygt og robust Vestland, klimarettferd og folkehelse, og sikre naturmangfald, som fylkeskommunen legg opp til og som skal dekke arbeidet med klimaomstilling og berekraft.	
RTP Transport	Jernbanedirektoratet vil poengtere kor sentralt og viktig det vil vere å setje søkelyset på transport i planen, med tiltak på området som bidrag til å redusere klimafotavtrykk og fjerne direkte utslepp. Transportsektoren er blant dei største kjeldene til klimagassutslepp i ikkje-kvotepiktig sektor. Vi rår difor til at Regional transportplan med tilhøyrande strategiar, vert tatt med som ein av dei regionale planane som klimaplanen har ei særleg kopling til (kap. 8.4.1).	RTP er lagt til lista over planar vi skal jobb tett saman med.
Transport	Både transport av personar så vel som godstransport vil verte viktige tema i klimaplanen. Når det gjeld	

Kunnskapsgrunnlag	persontransport står samordna areal- og transportløysingar sentralt. Her kan det vere kunnskap å hente både frå Miljøløftets arbeid generelt, men også frå utgreiingar gjennomført i regi av Miljøløftet. Nemnes her kan rapporten «Sosioøkonomi, bystruktur og transportsystem i Bergen, i Trondheim og på Nord-Jæren» utarbeidd av Norce, der byen sine kjenneteikn og deira betydning for berekraftig transport vert vurdert. Vidare vil utreiinga «Nullvekst i utvida byområde» Byutredning for Bergen, trinn 2 (SVV, 2018) kunne gje relevant kunnskapsgrunnlag for klimaplanen. Byutredninga fokuserer på transport og arealbruk og er ein del av det faglege grunnlaget for bystrategiane i Nasjonalt transportplanarbeid.	
Transport	Toget si rolle i transportsystemet vil vere naturleg å ta opp i klimaplanen, både persontransport og godstransport. Utslepp frå togtransport er minimale. I Noreg har jernbanen tilnærma null klimagassutslepp frå i hovudsak ren elektrisitet og fornybar kraft. Å nytte eksisterande traséar er arealstrukturerande samtidig som det kan vere med på å redusere behov for å bygge ned areal til veg.	
Transport	Persontransport på jernbane spelar ei avgrensa rolle for persontrafikk for reisande i Bergensområdet. Men med betre kapasitet på strekningen Arna - Bergen når dobbeltsporet mellom Arna og Bergen er ferdig bygga (etter planen mot slutten av 2024), forventast det ein god passasjervekst på strekninga. Planlagd betre rutetilbod til Voss/Myrdal vil og kunne auke talet på togpassasjerar.	
Godstransport	Godstransport som tema høyrer og etter Jernbanedirektoratet si vurdering heime i klimaplanen. Bergensbanen er landets mest brukte godstransportstrekning. Det betyr at høge delar av godstrafikken/vareleveransar til Bergensområdet allereie blir frakta med tog. For kvar lastebil som blir erstatta med gods på tog, vil klimautsleppet bli redusert. Med den ombygginga som no går føre seg på Nygårdstangen godsterminal, vil terminalen kunne ta imot om lag 50 % meir gods ved ferdigstilling (2025). Omlasting på terminal er også energikrevjande. Her kan leggest til at Nygårdstangen godsterminal tar mål av seg til å bli landets «grøneste» terminal, med utslippsfri drift.	Godstransport er eige tema i RTP
Transport	Jernbanens fortrinn med omsyn til miljø- og klimaeffektar er mellom anna drøfta i rapporten «Jernbanens klimafortrinn og Norges klimarisiko», utarbeidd av Norconsult (2020) for Jernbanedirektoratet. Jernbanedirektoratet har og eigne pågåande prosjekt med siktemål om å tydeleggjere korleis jernbanesektoren oppnår forpliktingane innafor klima og miljø. Jernbanedirektoratet peiker på at det vil vere viktig å foreta ei grundig vurdering av kva som ligg føre av kunnskap om transport. Dette som utgangspunkt for å vurdere vidare utgreiingsbehov.	Godstransport er eige tema i RTP
Samarbeid	Vi ønskjer lykke til med arbeidet vidare og bidrar gjerne i Regional samarbeidsgruppe, på likefot med dei andre statsetatane.	
Bømlo kommune (2021-2254-38)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging

Generelt	Bømlo kommune stiller seg i hovudsak bak innhaldet i framlegg til planprogram. Det er bra at ein har lagt opp til (digital) medverknad undervegs for kommunane.	
Naturmangfald Sosial ulikeskap	Det er positivt at naturmangfald og sosial ulikeskap blir eit plantema. Dette er viktige tema som tidlegare ikkje har vore særleg synlege i tidlegare regionale klimaplanar.	
Kunnskapsgrunnlag Kunnskaps- overføring	Me ser med spenning på at fylkeskommunen tek i bruk og ser på ulike nye styringsverktøy i klimaarbeidet. Dette kan ha stor overføringsverdi til kommunane, som omtala i punkt 3.1. Særleg for små- og mellomstore kommunar, med få faglege tilsette og kor kanskje ingen berre har klima som arbeidsfelt, kan dette vere svært verdifullt å vere med på å ta i bruk. Difor vil me spele inn at tema kunnskapsoverføring, utover medverknadsarbeidet i utformingsfasen, får ein plass i hovudplanen og handlingsdelane.	Reg. plan si rolle for kommunane vil bli spissa i endeleg utkast.
Framdriftsplan	Til del 5 Framdriftsplan vil me peike på at høyringsperioden for hovudplanen kan synast å vere kort, i alle fall om ein ønskjer politiske fråsegn frå kommunestyra. Med atterhald om endringar i eigen møtekalender så er vår møtestruktur slik at det er kommunestyremøte i juni 2022, men alle saksdokument må i praksis vere ferdige til utval og formannskap, seinast i midten av mai (i år var frist for ferdigstilling 19.05). Om høyringsframlegget til klimaplan kjem i mai 2022, som skissert, blir det svært kort tid å førebu saka administrativt saman med ei fagleg anbefaling. Anten håpar me at høyringsutkast kjem seinast april, eller at høyringsfristen blir etter september 2022, som i gjeldande møtekalender, er neste kommunestyremøte i kommunen vår.	Framdriftsplan vert tilpassa møtekalendar for 2022 (regionalt)
Bergen kommune (2021-2254-39 og 48)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Klimaetaten viser til at Bergen kommune arbeider med rullering/oppdatering av Grønn Strategi 2016 til ny klimastrategi for kommunen. Kommunens klimastrategi vil kretse rundt mange av de samme overordnede temaene som Regional plan for klima.	
Kunnskapsgrunnlag	Dette arbeidet har en kortere tidshorisont enn fylkeskommunen sitt arbeid med ny regional klimaplan, men flere av utredningene som er gjort i den forbindelse kan trolig være til nytte for fylkeskommunen også. Det vises blant annet til rapporten «Sirkulære Bergen» - en mulighetsstudie av det sirkulære potensialet i Bergen. For klimaarbeidet i Bergen kommune vil det være svært nyttig med flere helhetlige analyser, kartlegginger og utredninger på tvers av kommunene i Vestland fylke.	
Utgreiingsbehov Naturmangfald	Klimaetaten framhever særleg: - En analyse av hvilke konsekvenser regionale vegprosjekt har på klima og naturmangfold. Ivaretagelse av klimahensyn og naturmangfold vil i flere tilfelle komme i konflikt med målet om at Vestland skal være det ledende verdiskapingsfylket og en nasjonal pådriver for et regionalisert og desentralisert Norge.	Aktuell problemstilling knytt til kunnskapsgrunnlag for naturmangfald.
Utgreiingsbehov Energiproduksjon Naturmangfald	- En utredning av hvilke konsekvenser ny kraftproduksjon (bl.a. vindkraft) og utbygging av mer kraftnett vil ha på naturmangfoldet i fylket. Det er vanskelig å se for seg at en grønn omstilling av næringslivet i fylket kan gjennomføres uten økt kraftproduksjon. Dette vil gå på bekostning av naturen og naturmangfoldet i Vestland fylke.	Relevant problemstilling knytt til regional plan for fornybar energi. Innspelet vert

		vidareformidla til prosjektleiinga.
Utgreiingsbehov Naturmangfald	<ul style="list-style-type: none"> - En grundig kartlegging av naturtyper og karbonlagringskapasitet i Vestland. Dette er kunnskap som er viktig for å synleggjøre verdiene i ulike naturtyper, både med hensyn til naturmangfold, men også karbonlagringskapasiteten som går tapt ved utbygging av veg, vindkraft m.m. 	Relevant for utgreiingar gjort rundt naturtypar. Prosessen vil avklare om dette vert gjennomført som del av klimaplanen, eller kommande regionale planar
Elektrifiseringstrategi	<ul style="list-style-type: none"> - En regional elektrifiseringsstrategi for maritim sektor. 	
Kopling til kommunale planar	Planprogrammet omtaler koblingen mellom regional plan for klima og andre regionale planer. Klimaetaten etterlyser at planprogrammet også sier noe om koblingen mellom kommunale planer og strategier for klima og regional klimaplan. En oversikt over kommunale planer kan f.eks. tas inn i som et underkapittel i kapittel 8. Det er viktig at innbyggerne i Vestland opplever at de ulike forvaltningsnivåene har en mest mulig helhetlig og tydelig klimapolitikk. Det vil være uheldig om bergenserne opplever at kommunen sier en ting, og fylkeskommunen noe annet.	
Medverknad	Med hensyn til medvirkning, påpeker Klimaetaten at det er viktig at kapittelet om medvirkning legger vekt på krysskulturell forståelse og mangfold i medvirkningsprosessen. Å sørge for et bredt spekter av perspektiv vil kunne bidra til en mer rettferdig og inkluderende plan, samt bidra til å unngå fallgruver relatert til sårbarhet og at tiltak rammer ulikt.	
Ambisjonsnivå	Bymiljøetaten viser til at det er samlede klimainnsatsen fra ulike aktører som fører fram mot målet. I den forbindelse framheves viktigheten av at kommunens og fylkets mål og ambisjoner er samordnet. Bergen kommunes klimastrategi forventes å foreligge før fylkets klimaplan, noe som tilsier at klimastrategien vil måtte ha stor innflytelse på ambisjonsnivået i fylkets klimaplan.	Prosjektleiinga deltek i referansegruppe for klimastrategien til kommunen.
RTP	I det regionale planarbeidet må det være en oppgave å undersøke på hvilken måte klimaarbeid i omegnskommunene til Bergen kan bidra til å oppfylle klimamål i Bergen og vice versa. Det gjelder særlig problemsstillinger innenfor transportsektoren, og koblingen mot <i>Regional transportplan med tilhørende strategier</i> synes åpenbar.	Kopling mellom klimaplan og RTP er relevant, og vil vere pågåande gjennom heile planprosessen
Blågrønnestrukturar	Med hensyn til utvalgte plantema, etterspør Bymiljøetaten hvilken plass temaet <i>blågrønne strukturer</i> gis i planarbeidet. Temaet vurderes som svært viktig, ikke minst i en urban kontekst. Bymiljøetaten arbeider med en kommunal « <i>Strategi for blågrønne strukturer</i> » som nettopp har startet opp. Blågrønne strukturer og «hverdagsnaturen» må gis plass i planen. Planen bør gjøre greie for slike naturkvaliteter, med direkte effekt på utslippsreduksjon, samt den betydning naturkvalitetene har sett i sammenheng med flomberedskap og klimatilpasningar.	Blågrønne strukturar vert ein sentral del av tilnærminga knytt til trygt og robust Vestland, samt naturbaserte løysingar.
Arealrekneskap	Bymiljøetaten vil sterkt anbefale at utredning av arealrekneskap gis plass i planarbeidet. Det fører til et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder hva arealer nyttes til og hvilke	Arealrekneskap vil vere tema i kommande

	arealressurser som iver tid går tapt. Et arealregnskap vil kunne tydeliggjøre utviklingstrender i denne sammenheng. For forvaltningen vil dette være et viktig redskap, ikke minst i arbeidet med å sikre naturmangfoldet.	arealplan i neste periode
Medverknad	Bymiljøetaten vurderer det som positivt at planprogrammet vektlegger betydningen av god og bred medvirkning i det videre planarbeidet. Gode samarbeidsformer er viktige for å oppnå et godt resultat og sikre at planen forankres godt hos aktuelle beslutningstakere og andre.	
Generelt	Bergen kommune mener at fylkeskommunen har laget et godt rammeverk for den videre prosessen med å utarbeide en regional plan for klima.	
Generelt Samarbeid	Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby, men er avhengig av nabokommunene, fylket, næringsliv og innbyggerne for å komme i mål. Helhetlige analyser, kartlegginger og utredninger på tvers av kommunene i Vestland fylke er viktige verktøy for arbeidet med en regional klimaplan. Kommunens egen klimastrategi vil i så måte kunne tjene som grunnlag for det videre arbeidet.	
Medverkand Samarbeid	Bergen kommune vurderer medvirkningsprosessen planprogrammet legger opp til som positiv, og ønsker å være en stor bidragsyter i denne prosessen. Bergen kommune imøteser den videre prosessen.	
	Bergen kommune har følgende innspill til hvilke utredninger og kunnskapsgrunnlag som bør ligge til grunn for regional klimaplan: <ul style="list-style-type: none"> - Regionale vegprosjekters konsekvenser for klima og naturmangfold bør undergis en helhetlig analyse. Tilsvarende for ny kraftproduksjon og utbygging av mer kraftnett - En grundig kartlegging av naturtyper og karbonlagringskapasitet i Vestland. - En regional elektrifiseringsstrategi for maritim sektor - Arealregnskap og utviklingstrender i bruk av arealressurser - Mer fokus på blågrønne strukturer og «hverdagsnaturen» 	
Sogn og Fjordane Landsbruksselskap (2021-2254-40) På vegne av prosjektet «Redusert klimautslepp i Vestlandsjordbruket»		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Plantema	Prosjektet er nøgd med dei plantema som er valt.	
Utsleppsreduksjon Landbruk Samarbeid	Reduserte klimautslepp: Landbruket har signert ei avtale med Staten om reduksjon av klimautslepp og auka karbonbinding frå næringa og det er viktig at Fylkeskommunen tar utgangspunkt i denne når dei ser på tiltak og verkemiddel retta mot landbruket. Prosjektet «Redusert klimaavtrykk frå Vestlandsjordbruket» er ein samla landbruk i Vestland sitt svar på korleis klimaavtalen skal fyllast utan at det går ut over arealbruk, produksjon, dyrevelferd og dyrehelse.	Utsleppsmål, inkl. landbruksmål vert presentert i saka og planprogrammet, då vedtaket i næringsplanen vil påverke ambisjonsnivået på dette temaet.

Utgreiingar	Eit viktig verkemiddel som landbruket sjølv har for å fylgje opp avtalen med Staten er Landbrukets Klimakalkulator. Ein utfordring for at klimakalkulatoren skal kunne vere eit godt verktøy for bønder på Vestlandet er at det er store manglar innan jordsmonnskartlegging i fylket. Dette er det stor trong for. Det er NIBIO som gjer dette arbeidet og det vil vere avgjerande med meir jordsmonnskartlegging for at vestlandslandbruket skal kunne drive klimavennleg i framtida.	
Jordsmonn-kartlegging		
Trygt og robust Vestland	Når det gjeld klimatilpassing er avgjerande å hugse på at klimatilpassing er noko anna på Vestlandet enn t.d. på Austlandet. Bratt terreng, meir nedbør og andre jordtypar gjer at ein må treffe andre tiltak her enn andre steder i landet.	
Redusere klimafotavtrykk	Matsvinn er ein del av Landbrukets Klimaavtale, men da i hovudsak som ein del av Staten sitt ansvarsområde. Når Fylkeskommunen skal sjå på berekraft og klimagrep i deira innkjøpsavtaler ynskjer prosjektet å lansere slagordet: «Ét sesong, ét lokalt og ét opp!» I dette ligg t.d. tanken om at når det vert servert frukt i møtelokale, så vel ein norsk frukt og grønsaker som gulrøter, blomkål, eple og plommer, framfor ananas og druer eller anna frukt som ikkje vert produsert i Noreg.	Relevant med tanke på berekraftig ressursbruk
Matsvinn		
Medverknad	Prosjektet takkar for moglegheita til å gje uttale. Det er ynskjeleg at prosjektet vert involvert i planprosessen vidare.	Vi vil invitere til vidare samarbeid i planprosessen gjennom temagruppe for landbruk
MEF Maskinentreprenørenes forbund (2021-22564-41 og 42, to like frå avd.Rogaland og Hordaland, og avd. Sogn og Fjordane)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Medverknad	Skal fylkeskommunen lukkast med planen fordrar det at fylkeskommunen involverer næringslivet i ulike prosessar i dette arbeidet utover dei som er definert i dei ulike gruppene som er skildra i høyringsutkastet	
Medverknad	Maskinentreprenørenes Forbund har innspel til plantema pkt. 2.1 utsleppsreduksjon - redusere klimafotavtrykket og direkte utslepp: Skal klima og miljø omstillinga lykkast best må det vere basert på ein felles forståing for utfordringane og korleis dei kan løysast - i fellesskap og ikkje kvar for seg (stat-fylkeskommune-kommunar-næringsliv-leverandørmarknaden).	
Indirekte utslepp Bygg og anlegg	MEF oppfordrar fylkeskommunen til å fokusere meir på karbonavtrykket knytt til anleggsprosjekta, ikkje kun klimagassutsleppa. Dette inneber å vere bevisst kva for produkt som inngår i leveransen. Vi meiner klimaarbeidet mister legitimitet i bransjen dersom, i eit tenkt tilfelle, fossilfrie prosjekter blir gjennomført basert på import av stein eller andre varer f.eks. frå land som ikkje har fossilfri kraftproduksjon.	Bygg, anlegg og drift er inkludert mellom anna under utsleppsreduksjon, og klimafotavtrykk til slike

		prosjekt vert tema i prosessen vidare.
Massetransport	Det er av stor betydning for klima at ein klarer å få ein vesentleg reduksjon av massetransport, noko som krev at det blir innført tydelege krav i dei statlege planretningslinjene kor kommunane i sitt planarbeid etablerer gode løysingar for etablering av massedeponi (både midlertidige og varige deponi) for å redusere unødvendig massetransport som gjev reduserte utslepp	
Generelt Samarbeid	Vonar at våre innspel er nyttige i det vidare arbeidet med planprogram regional plan for klima 2022-2035, og ser fram til vidare deltaking i ulike prosessar framover.	
Mathew Stiller-Reeve (2021-2254-43)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Medverknad Barn og unge	Men det er også barn og ungdom i dag som kan best si noe om utfordringene som barn og ungdom kommer til å oppleve i fremtiden om ingenting gjøres med situasjonen. De er det nærmeste vi kommer til dagens eksperter som kan si noe om utfordringene/ manglene som fremtidens unge generasjoner kommer til å oppleve (med særlig tanke på fokusområdene i klimaplanen). Jeg synes at dette aspektet kan flagges. Jeg synes at en klimaplan skal ikke bare fokusere på "voksenliv" i fremtiden (som er selvsagt ekstremt viktig!) men også hvordan ungdomslivet i fremtiden muligens kan være.	Born og unge vil bli løfta fram enno tydelegare i endeleg utkast.
BRAK (2021-2254-44)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Brak ser mange positive tiltak i fylkeskommuna sitt planprogram som er ute på høyring. Vi brukar likevel høvet til å framheve og kommentere nokre punkt som vi meiner er viktig for å oppnå det overordna målet - klimaomstilling og nullutslepp innan 2030.	Relevant aktivitet for oppfølging av klimaambisjonane i Vestland. Innspelet vert også vidareformidla til ansvarleg for ny regional plan for kultur, idrett og inkludering. Innspela frå BRAK er særst relevant for deira arbeid også.
Grønt veikart for kultur	Musikkbransjen har lenge hatt vilje til endre framferd, men det er utfordrande å sortere i kva tiltak som gir mening å gjennomføre. Det er også noko motvilje på å endre framferd der det går ut over t.d. lange tradisjonar eller inngroddede bransjestandardar. Det har nyleg blitt utarbeida eit grønt veikart for kultur som også gjeld for musikkbransje.	

	I dette veikartet ligg det ti strakstiltak for verksemder, fem strakstiltak for kunstnarar og kulturarbeidarar og også fem strakstiltak for styresmaktene.	
Tilskot	Bransjen ynskjer at styresmaktene hjelper oss med til dømes å sette opp søkbare midlar til omstilling, til tiltak og til grøn innovasjon.	
Krav til festivaler og kulturarrangement	Brak meiner også at styresmaktene kan bli flinkare til å pålegge eller forby aktivitetar. Vi ynskjer faste rammer for kva som er lov og ikkje. Vi ynskjer forbud mot eingongsplast og krav om klimanøytralitet. For dersom alle må gjere tiltak, vil det ikkje gi konkurransefortrinn for dei som lar vere. Nokre initiativ kjem frå bransjen sjølv, men vi treng dykkar hjelp for å få alle med på laget.	
Miljømerking av arrangement	Brak har t.d. utvikla eit grønt miljømerke for festivalar med ein visjon om å endre standarden for heile festivalbransjen i Norge. Brak oppfordrar Vestland fylkeskommune om å bruke tiltak som dette - og krevjer at dei som mottar støtte må ha til dømes eit miljømerke eller i det minste ein miljøstrategi. Vi må bruke dei verkemidla vi har til å styre dei vi kan over i klimavennlig drift. Det må bli ein fordel å drive grønt.	
Utsleppsreduksjon	Det er like viktig å kutte indirekte utslepp som direkte utslepp. Sjøvsagt er det enklare å kutte direkte utslepp viss ein t.d. kan flytte produksjon til utlandet. Innsatsen bør heller vere å flytte produksjon til Vestland og kutte utslepp her heime. For musikkbransjen vil det bety å turnere meir i heimlandet, kjøpe norske produkt (med lågt utslepp) til salg, turnéverksemd og festivalavvikling. Det må bli enklare og billigare å reise kollektivt. Det må bli enklare å leige over å kjøpe og det må bli enklare å reparere. Det bør kun selgast utstyr som kan reparerast og oppgraderast utan at ein må bytte heile riggen. Musikkbransjen brukar store mengder teknisk utstyr og instrument i produksjon av musikk og ved framføring av musikk.	
Tilskot	Musikkbransjen er ein bransje som jevnt over produserer på marginane. Det trengs derfor ei innsprøytning med midlar til organisasjonar og verksemder for å kunne omstille drift. Brak ynskjer også at det skal finnast tilgjengelige midlar for utvikling og innovasjon av nye grønne initiativ og av teknologiske løysingar. Vi treng mellom anna ein klimakalkulator for bransjen som viser kor mykje utslepp vi har i dag og som viser kor det gir mest meining å kutte utslepp. Får vi dette kan det bli enklare å sette opp rammer for grøn rider, grøn produksjon osv.	
Innkjøp Krav	Som nevnt ynskjer bransjen påbud og forbud på ulike aktivitetar. Det bør ikkje vere mogleg å velje løysingar og produkt som ikkje er klimavennlige. Der dette ikkje er mogleg bør styresmaktene hjelpe oss å vri forbruk mot klimavennlige løysingar gjennom skattar. Skattar frå klimaverstingane bør subsidiere klimavennlige løysingar. I musikkbransjen kan dette mellom anna gjelde reglar for innkjøp av merchandise (t.d. festivalt-skjorter), eingongsartiklar, flyreiser vs. togreiser osv.	
Avfallshandtering	For oss som jobbar med festivalar i heile Vestland fylke er det uforståeleg at renovasjonsbransjen opererer så forskjellig i forskjellige område. Brak meiner at ein	

	<p>nasjonal plan for renovasjon vil gjere det enklare både for dei som leverer avfall, for dei som kastar avfall og for dei som skal hente ut ressursar frå avfallet.</p> <p>Folket har blitt flinkare til å kjeldesortere i heimen, men med ein gong vi går ut av døra er det som regel kun mogleg å kaste søppel i restavfall. Dersom vi har eitt system for heile Norge og driv godt opplysningsarbeid vil vi kunne klare å sortere ut meir av ressursane. Vi klarar dette for eksempel gjennom panten og Brak meiner vi kan klare det med fleire typar avfall. Avfallet må få ein verdi. På denne måten blir avfallet ein ressurs.</p>	
Naturmangfald	<p>Det finnst festivalar i kvar ei vik og på kvar ein holme. Det bør setjast krav til festivalane om å gi tilbake dersom ein nyttar eit sårbart område. Ein kan gjerne også verne fleire område frå aktivitet av denne typen. Frie naturområder i Norge krympar kvart einaste år. Festivalane vil ikkje vere ein del av nedbygginga av naturmangfaldet, men dersom ein ikkje veit om ein har festival i eit sårbart område, så vil aktiviteten fortsette utan endring. Verdien av naturmangfald må inn budsjettet. På samme måte som ein kalkulerer inn verdien av liv i visse budsjett, må vi no også ha med oss kost-/nytteanalyser på naturmangfald. Og prisen må setjast høgt. Dette er ikkje tida for å prioritere å bygge ned natur.</p>	
Medverknad	<p>Musikkbransjen er generelt opptatt av klimasaken, men har somme tider vanskar for å rydde i eigen bakgård. Det å inkludere flest mogleg i planarbeidet og klimadiskusjonar vil opne augo til fleire. Dette gjeld sjølvsagt ikkje berre i musikkbransjen. Brak håpar også at våre kollegaer i andre kompetansesenter som Proscen, Vestnorsk jazzsenter, Vestnorsk filmsenter og VISP også får moglegheit til å komme med innspel.</p>	
Generelt	<p>Musikkbransjen er klare for å ta vår del av ansvaret for å nå målet om klimaomstilling og nullutslepp innan 2030, men med hjelp frå styresmakter for å finansiere skiftet og sette rammer. Brak stiller gjerne opp i vidare planarbeid med ytterlegare innspel frå bransjen. Det er på tide å ta upopulære val.</p>	
Bergen og Hordaland Turlag (2021-2254-45)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Naturmangfald	<p>Bergen og Hordaland Turlag opplever til liks med mange andre foreiningar og kommunar eit stort press på naturen. Mange stader er mykje natur allereie nedbygd, industrialisert og nytta til vasskraft, vindkraft og kraftlinjer. Reiselivsattraksjonar og hyttefelt legg óg beslag på viktige naturområde. Dei siste tredivje åra har 5,9 % villmarksprega natur gått tapt på landsbasis, og vi har att berre 11,5 % natur som ligg meir enn 5 km frå tyngre, tekniske inngrep i landet.</p>	
Naturmangfald	<p>Vi ser at klimaomstilling i form av nye grøne næringar og produksjon av fornybar energi påverkar forvaltninga av naturmiljøet og viktige areal for natur og friluftsliv. DNT er opptatt av å redusere klimagassutslepp, men vi må gjere dette på ein måte som sikrar intakt natur og velfungerande økosystem - verdiar som tilhøyrar ålmenta, no og i framtida.</p>	
Regional planlegging Naturmangfald	<p>Det er svært uheldig om vi bygger ned meir verdifull natur som ledd i klimatiltak. BHT er uroa for at ikkje naturverdiane blir vekta nok når dei settast opp i mot andre samfunns- og ikkje minst</p>	Vi inkluderer naturmangfald som eit

	næringsinteresser. Eit godt verktøy for å hindre bit-for-bit nedbygging eller uhensiktsmessig utbygging av fornybar energi er dei regionale planane og føringane, men BHT ser at gode hensikter på mange område ofte kan vere motstridande. Vi vil derfor oppfordre til at omsynet til inntakt natur og naturmangfald blir heilskapleg ivaretatt og grundig vektlagt i alle regionale planer framover.	av hovudområda for klimaomstilling i Vestland. Temaet tangerer også opp mot andre regionale planar, og det vert viktig å sikre ein heilskapleg politikk på området.
Fokus FN sine berekraftsmål	Vi er svært positive til at FNs berekraftsmål blir lagt til grunn for måloppnåinga planen ser føre seg, særleg mål nr 15 - livet på land, som er eit av dei grunnleggande måla for å oppnå fleire av dei øvrige måla. Vi er også svært glade for å sjå at planprogrammet anerkjenner viktigeita av velfungerande økosystem og eit rikt naturmangfald på linje med, og som premiss for å bremse klimaendringane. Dette er særleg viktig å ha med seg når utviklingsplanen og regional plan for innovasjon og næringsutvikling har eit sterkt fokus på arbeidsplassar og verdiskaping.	
Plantema	BHT støttar val av plantema. Desse tre tilnærmingane er vesentlege for eit tryggare og meir berekraftig Vestland og dei utfyller kvarande bra.	
Naturmangfald	Under kap. 2.3 <i>Sikre naturmangfald</i> vil vi gjerne spele inn nokre fleire punkt som vi meiner det er viktig at klimaplanen løfter i tillegg til dei opplista gjeremåla: <ul style="list-style-type: none"> - Planen bør ha som målsetting å bidra til å ivareta viktige natur- og friluftslivsområder i Vestland. Herunder store samanhengande naturområde, men óg nærmiljønatur som 100-metersskogen og lokale grøntareal. - Planen må også bidra til å avklare arealavvegingar av ulike regionale interesser, som til dømes energiproduksjon og energiframføring, versus ivaretaking av landskap og naturmangfald. - I høve behov for nye utgreiingar så vil vi melde inn trong for meir handfast kunnskapsgrunnlag om viktigeita av urørt natur/store samanhengande naturområde med urørt preg. Betydinga av slike naturområde må utgreiast med tanke på reiselivet, friluftslivet, folkehelsa, naturmangfald og økosystemtenester. Slike utgreiingar vil tene fleire føremål og planar, som til dømes kultur, idrett og friluftslivsplanen, nærings og innovasjonsplanen, samt bidra til meir treffsikre tiltak for klimaomstillinga. 	Relevant innspel som vi vurderer i det vidare arbeidet med fylkeskommunale utgreiingar
Bjørnafjorden kommune (2021-2254-55)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Bjørnafjorden kommune er positiv til val av plantema.	
Kopling regional og kommunal plan og arbeid	Det er særleg viktig for Bjørnafjorden kommune at ein regional klimaplan tydeleggjer korleis fylkeskommunen tenker å vere med å klimaomstille heile Vestland, slik at ein slik regional plan kan legge til rette for kommunane og deira arbeid med klimaomstilling	
Strategiar og verkemiddel	«Planen skal skildre korleis vi skal legge klima og miljø som premiss for samfunnsutviklinga, og tydeleggjere kva dette vil bety i praksis. Planen vil vise strategisk retning i klimaarbeidet, og	

	vurdere ulike strategiar og verkemiddel for å vere pådrivar for klimaomstilling og nullutslepp innan 2030.» (s. 4 i planprogrammet). Bjørnafjorden kommune meiner dette er bra, og meiner at slike strategiar og verkemiddel kan vere avgjerande for kommunane sitt arbeid, og resultatet av dette	
Hjelpemiddel til kommunal planlegging	Det er avgjerande for det regionale klimaarbeidet at fylkeskommunen bidreg med gode strategiar og tiltak, oppdaterte kunnskapsgrunnlag og til slutt, men kanskje viktigast, målretta verkemiddel for å hjelpe kommunane. Dette kan bidra til at den regionale planen for klima faktisk blir eit hjelpemiddel i kommunane si klimaplanlegging	Korleis den regionale planprosessen kan støtte kommunane sitt arbeid og prosess vert løfta i endeleg utkast.
Nullutslepps-definisjon	Vestland fylkeskommune har sett seg mål om å «reducere klimagassutslepp med mål om nullutslepp innan 2030.» Det framgår ikkje av planprogrammet kva som faktisk ligg i omgrepet «nullutslepp», og heller ikkje kva dette betyr for ulike aktørar og sektorar. Bjørnafjorden kommune ser at dette er noko som står på lista over kva som skal gjerast i planen, og vil understreke at dette er særst viktig - og for kommunane. Skal kommunane vurdere å gå inn for dette målet, må det vere tydeleg kva dette inneber og kva som ligg i det.	Definisjonen vil bli presisert i planprogrammet basert på definisjon gjort i reg. plan for berekraftig næringsutvikling
Trygt og robust Vestland	Bjørnafjorden kommune meiner det er positivt at fylkeskommunen i regional plan for klima har ei brei tilnærming til klimatilpassing, og at planen vil identifisere og prioritere innsatsområde for å redusere klimarisiko for innbyggjarane i Vestland. Kommunane spelar ei sentral rolle i dette arbeidet, og det er derfor viktig at dette skjer i tett samarbeid med kommunane. Bjørnafjorden kommune stiller seg bak vurderinga av å særleg ha fokus på naturbaserte løysingar for klimatilpassing, og det vil vere til god hjelp for kommunane at det blir utforma felles retningsliner for korleis ein arbeider med klimatilpassing. Det er imidlertid viktig at dei lokale forholda i den enkelte kommune her vert tatt omsyn til.	Presisere at lokale forhold er viktig i klimatilpassingsarbeidet
Naturmangfald	Det er viktig for kommunane å ha oppdatert kunnskapsgrunnlag om naturmangfaldet i den enkelte kommune, og tilskot til å få utført slike kartleggingar vil vere viktig for kommunane. Det er positivt at planen vil identifisere tiltak for å redusere tap av naturmangfald som har direkte effekt på utsleppsreduksjon og klimatilpassing. Også her vil det vere viktig for kommunane at det blir etablert tilskotsordningar.	Per juni 2021 har vi ei kommunal tilskotsordning som kan nyttast til arbeid kring naturmangfald.
Klimarettferd og folkehelse	Det er ein klar samanheng mellom klima og folkehelse, og Bjørnafjorden kommune er glad for at «Mål og tiltak i klimaplanen må difor ha merksemd på sosial ulikskap i helse, og ha mål om å verken redusere levkår, eller livskvaliteten til innbyggjarane». Under «Kva skal vi gjere» står det imidlertid «Vi skal forsøke å sikre at mål og tiltak i klimaplanen ikkje skal forsterke sosial ulikskap i helse og økonomi.» Bjørnafjorden kommune meiner at dette er noko ein skal sikre i ein slik plan, og vil derfor be om at «...forsøke å...» vert fjerna frå dette punktet. Bjørnafjorden kommune meiner det er veldig bra at fylkeskommunen vil bidra med kartlegging av «...tilgjengeleg kunnskap om klimaendringar i Vestland og helsekonsekvensar av dette, og vurdere om sosiale skilnader påverkar utfallet». Vi vonar dette kan brytast ned på kommunenivå, og då gi kommunane verdifull kunnskap som kan nyttast lokalt.	Rettferdig omstilling er grunnen til at klimarettferd vert inkludert i denne planen. Informasjon på kommunenivå kan vere aktuelt som del av kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlag	Bjørnafjorden kommune meiner det vil vere ei styrke for det lokale klimaarbeidet at kunnskapsgrunnlaget for den regionale planen vil bli oppdatert løpande, og at det kan brytast ned på kommunenivå der det lar seg gjere.	
Medverknad	Fylkeskommunen legg opp til ei brei og omfattande medverknadsprosess i arbeidet med planen, og har allereie henta innspel frå kommunane når det gjelde plantema. I det vidare arbeidet er det viktig å lytte til kommunane, sidan dei (som de peikar på i medverknadskapitlet) «...har mykje av ansvaret med å bidra i klimaomstillinga». Det er og positivt at fylkeskommunen vil nytte Klimapartner-nettverket i planprosessen. Det er etablert ei eiga nettside for arbeidet med planen, dette gjer det enkelt for kommunane å følge med i arbeidet. Bjørnafjorden kommune har meldt seg på det digitale høyringsmøtet som er invitert til 25. mai, og ser fram til å få kome med innspel i det vidare arbeidet. Fylkeskommunen har etablert eit nettverk for kommunar som skal lage eigne klimaplanar, og vi vonar at dette nettverket og vil få medverke i prosessen kring regional plan for klima. Dette nettverket er viktig for kommunane i Vestland - for å skape dialog og for å forankre felles løysingar på utfordringar som er for store for den enkelte kommune.	Nettverket med kommunar som lagar eigne klima og miljøplanar vil vere ein nyttig ressurs i planprosessen. Spesielt for å treffe på behova til kommunane i arbeidet deira.
Oppfølging av planen	Det er veldig bra at fylkeskommunen ser for seg å utarbeide indikatorar for måla i den nasjonale klimaplanen, dette kan vere til stor hjelp for kommunane i sitt arbeid. Det same gjeld på arealrekneskap. Det er også positivt at fylkeskommunen vil framskrive klimagassutslepp, og vonaleg vil dette kunne brytast ned på kommunenivå.	Framskrivningar på kommunenivå er allereie utarbeida og formidla til kommunane.
Generelt for å lukkast	Bjørnafjorden kommune meiner planprogrammet som no er på høyring lovar ein god regional plan for klima som vil vere ei rettesnor og til god hjelp for kommunane i sitt lokale klimaarbeid. Kommunen ynskjer å understreke at det er avgjerande for det regionale klimaarbeidet at fylkeskommunen bidreg med gode strategiar og tiltak, oppdaterte kunnskapsgrunnlag og til slutt, men kanskje viktigast, målretta verkemiddel for å hjelpe kommunane. Dette kan bidra til at den regionale planen for klima faktisk blir eit hjelpemiddel i kommunane si klimaplanlegging.	Auka fokus på å støtte kommunane gjennom denne planprosessen
Vestland Natur og Ungdom (2021-2254-46)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Mål Nullutslppsdefinisjon	Tallfeste mål for utslippsreduksjon Dvs. lage nøyaktige og konkrete mål for hvordan vi skal redusere utslippene våre som fylke, og hvor mye de skal reduseres med.	Tydelegare definisjon av mål vi bli inkludert i endeleg utkast
Medverknad Barn og unge	Enklere for unge å påvirke politiske prosesser Det skal være mye lettere å inkludere oss unge, Bergen kommune har blitt bedre på det der de inkluderer Ungdomsrådet i Bergen (URB) en del, men det må bli bedre i hele fylket. Vi bør tross alt få ha en mening om det som påvirker oss, både nå og i fremtiden. Tiltak:	Vi har så langt i prosessen nytta oss av fylkeskommunale råd, inkludert Vestland ungdomsutval. Ungdom får eit prioritert fokus i medverknadsprosessen

Arealrekneskap	Naturbudsjett med mål om å alltid gå i pluss Fylket skal sette opp et ordentlig og utbredt naturbudsjett med mål om å gå i pluss. Vi er rett og slett nødt til å innse at vi ikke kan bygge ut alt til alle tider og plante litt trær for å gjøre det godt igjen. Med et velfungerende naturbudsjett vil ikke det være et like stort problem lengre ettersom at vi vil ha mer oversikt over hvor vi kan bygge (om vi absolutt må).	Arealrekneskap kopla til naturmangfold inngår som forarbeid til ny arealplan i fylket i neste periode.
Næringsutvikling Miljøstandard	Miljøstandarder for industrien - også fiskeindustrien Industrien og fiskeindustrien må bli bedre på å tenke miljø. Oppdrett på land, utslippsfrie anlegg og kortreist fisk. I stedet for å bruke masse diesel på å sende fisk fra Norge til Kina og tilbake igjen er det mye mer bærekraftig å ha lokale fiskebåter som bidrar til lokalsamfunnet. Slike løsninger kan ikke lengre være i horisonten men må begynne å brukes.	Berekraftig matproduksjon inngår i klimaplanarbeidet.
Årlege mål og tiltak	Årlige mål Årlige mål er et utrolig smart tiltak. Dvs. at i stedet for å lage mål som går over 5, 10 eller 20 år må vi tenke mindre og ta det steg for steg. Dette er fordi det blir alt for lett for politikere å fraskrive seg ansvar når det er så lenge siden planer er blitt vedtatt, og fordi det vil bli mye lettere å regulere målene og sikre at vi kommer oss i mål til 2030. I de årlige målene skal det både være planer for hva som skal kuttes men og hvordan man skal fikse det hvis man ikke når årets plan.	Handlingsprogram vil vere med å definere prioritert aktivitet, kombinert med klimabudsjett per år
Oljenæringa	Omstille offshore-industrien vekk fra olja Offshore industrien skal ikke lengre drive med olje i vårt fylke. Tiden har kommet for lenge siden at vi alle vet at vi ikke kan fortsette med fossil energi.	Dette er tema i regional plan for berekraftig verdiskaping, samt aktuelt tema i regionalpolitiske prosessar med fylkesutvalet
Sjødeponi	Droppe flere sjødeponier Vi må slutte å dumpe avfall av alle sorter i vann på under 100 meters dyp. Det finnes mange andre måter å håndtere avfall fra f.eks. gruvedrift enn å ødelegge økosystemer og rasere norske fjorder.	
Vegbygging	Stanse utbygging av store motorveier Vi som fylke må ta ansvar for den rike naturen vi har her på vestlandet. Store motorvei prosjekter som ferjefri E39 hører ikke hjemme i 2021 eller noen annen gang i fremtiden. Vi kan ikke fortsette å trosse nullvekstmålet, ødelegge urørt natur, myr og nordisk regnskog. I tillegg påvirker slike veiprosjekter dyrelivet i skogrike områder drastisk.	Sikre naturmangfold er eit eige tema i planprogrammet.

Sunnfjord kommune (2021-2254-50)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Jordbruk Vegtrafikk	Den regionale klimaplanen må synleggjere korleis Vestlandet kan lukkast med nullutslepp i jordbruket og vegtrafikken innan 2030.	Både landbruk og trafikk er tema i planprogrammet
Skogbruk Energiforsyning Arealbruk	Planen må og omtale viktige dilemma innanfor energiforsyning vs. naturverdi, og verdien av berekraftig skogbruk og klimapositiv arealbruk.	
Landbruk	Sunnfjord kommune er oppteken av å oppretthalde og auke jordbruksproduksjonen basert på lokale ressursar. Det er såleis viktig at tiltak for å redusere utslepp frå jordbruket ikkje skal skje gjennom redusert produksjon, men gjennom betre utnytting av innmarks- og utmarksressursane, betre produksjonsmetodar og eventuelt omlegging til andre jordbruksvekstar.	
Generelt	Hovudområda og plantema i planprogrammet er i stor grad dei same som Sunnfjord kommune har i sin klimaomstillingsplan 2019-2030. Både klimatilpassing, naturmangfald, direkte og indirekte utslepp er viktige satsingsområde i vår kommune. Spanande at fylkeskommunen i tillegg set fokus på klimarettferd og folkehelse.	
Landbruk	Jordbruket står for ein liten del av dei direkte utsleppa i Vestland, men ein stor del av utsleppa i Sunnfjord kommune. Eit mål om nullutslepp i 2030 vil vere ei svært stor utfordring. I 2019 inngjekk regjeringa, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ein intensjonsavtale om å redusere klimagassutslepp og auke opptak av karbon frå jordbruket. Avtalen peikar på åtte hovudsatsingsområde som samla skal bidra å redusere utsleppa med 4-6 millionar tonn CO ₂ -ekvivalentar i perioden 2021-2030. Klimaavtalen legg føringar for kor mykje kommunane kan forvente av kutt i jordbruket. Dei totale norske klimagassutsleppa frå jordbruket var rundt 4,5 millionar tonn CO ₂ -ekvivalentar i 2018. Og i følgje Klimakur 2030 vil dette halde seg relativt stabilt dei neste åra. Landbruket sin klimaavtale vil utgjere rundt 10 % utsleppskutt i perioden fram til 2030, dersom ein lukkast med alle tiltaka. Dette vil vere eit relativt lite bidrag til dei samla utsleppskutta. Den regionale klimaplanen må synleggjere korleis det vil vere realistisk med null utslepp i jordbruket i 2030. Det vil vere til stor nytte for landbrukskommunane på Vestlandet.	Mål om netto nullutslepp er lagt til i planprogrammet. I definisjonen vert det gjort unntak for naturlege utslepp frå landbruk. Det vert i vedtaksutkastet fokusert på å stimulere til å nå måla i klimaavtalen mellom landbruksnæringa og regjeringa.
Transport	Fylkeskommunen sin rolle som vegeigar og leverandør av kollektivtransport har stor innverknad på kva kommunen kan lukkast med av tiltak. Den regionale klimaplanen må synleggjere korleis også kommunane utanfor Bergensregionen kan lukkast med kollektivtilbod og satsing på reduserte utslepp frå vegtrafikken.	Transport er eige tema i planprogrammet, samstundes som det er inkludert i Regional transportplan.
Energiforsyning Dilemma	Sunnfjord kommune skal utarbeide ein kommuneplan som tek omsyn til måla i klimaomstillingsplanen, som tek vare på verdifull natur og samtidig sikrar ei positiv utvikling av kommunen. Dette kan by på nokre dilemma med regionale perspektiv: · Vindkraft og fornybar energi vs. verdifulle fjellområde	Dette er relevante dilemma i skjeringspunktet mellom ulike regionale

	<ul style="list-style-type: none"> · Verna vassdrag vs. utbygging av fornybar energi frå vatn og vind · Verna vassdrag vs. klimatilpassing og flaumdempende tiltak <p>Det blir svært viktig at den regionale klimaplanen har ei sterk kopling med den regionale planen for fornybar energi som skal utarbeidast, og at slike dilemma blir drøfta. Den regionale vassforvaltningsplanen bør og samordnast med klimaplanen.</p>	planar og mål, og vil vere tema i den vidare prosessen.
Skogbruk Karbonbinding	Skogbruket og annan arealbruk bør få stor plass i den regionale klimaplanen. Både produksjonsareal i skogbruket og andre utmarksareal har eit stort potensial for karbonbinding. Samtidig er mykje av utmarka verdifull for naturmangfaldet. Fylkeskommunen kan bidra til ein regional klima- og arealpolitikk som både bygger opp under berekraftig skogbruk og klimapositiv arealbruk.	Karbonbinding er blitt inkludert i vedtaksutkastet.
Statens Vegvesen (2021-2254-48)		
Tema	Innspel	Merknad/Oppfølging
Generelt	Statens vegvesen har ansvar for at føringar i Nasjonal transportplan (NTP), statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, vegnormalane og 2 andre nasjonale og regionale arealpolitiske føringar blir ivareteke i planlegginga. Statens vegvesen sitt samfunnsoppdrag er «å utvikle og leggje til rette for eit effektivt, tilgjengeleg, sikkert, og miljøvennleg transportsystem»	
Generelt Transport	Vi uttalar oss som forvaltar av riksveg på vegne av staten, og som statleg fagmynde med sektoransvar innanfor vegtransport. Statens vegvesen sitt sektoransvar for vegnettet inneber eit overordna ansvar for at trafikksikkerheit, klima- og miljøomsyn, og heilskapleg bypolitikk blir ivareteke i alle planforslag som vedkjem samferdsel. Dette gir oss rett til å stille krav til både statlege, fylkeskommunale og kommunale vegar, gater og løysingar for gåande og syklande.	
Generelt Samarbeid	Planprogrammet er godt gjennomarbeidd og gir gode føringar for det vidare arbeidet. Statens vegvesen stettar val av plantema og ser at vi kan bidra inn i arbeidet med fleire av desse. Vi ynskjer å delta i den vidare prosessen gjennom regional samarbeidsgruppe.	
NTP	I nyleg vedtatt Nasjonal Transportplan for 2022-2033 er eit av hovudmåla å utvikle ein transportsektor som hjelper oss å nå Noregs klima- og miljømål. Målet er at utsleppa av klimagass frå transportsektoren skal halverast innan 2030.	
Generelt Ambisjonsnivå	I tildelingsbrev til Statens vegvesen for 2021 får vi våre styringssignal frå Samferdsledepartementet. Vi skal redusere klimagassutsleppa i tråd med ein omstilling mot eit lavutsleppssamfunn.	
Samarbeid	Statens vegvesen vil bidra i det vidare arbeidet og deltek gjerne i regional samarbeidsgruppe	